

LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS TARNYBOS STATUTO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO IR SU JUO SUSIJUSIŲ ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai.

Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, 244.4 papunktyje dėl pareigūnų darbo sąlygų gerinimo numatyta suteikti būtinas priemones pareigūnų motyvacijai, užtikrinti tinkamas jų darbo sąlygas ir veiklos rezultatus atitinkantį darbo užmokestį, atliepti pareigūnų teisėtus lūkesčius ir būtinas socialines garantijas. Įgyvendinant nurodyto 244.4 papunkčio nuostatas, Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane numatyta priemonė: *Parengti ir priimti Vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymo projektą, siekiant nustatyti didesnę pareigūnų darbo užmokesčio sistemos lankstumą, orientaciją į veiklos rezultatus, priemones, kurios pagerintų pareigūnų socialines garantijas ir tinkamai kompensuotų tarnybos ypatumus.*

Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) parengtas siekiant įgyvendinti pirmiau paminėtą Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos priemonę.

Įstatymo projekto tikslas – tobulinti vidaus tarnybos valdymą, pritraukti į tarnybą daugiau naujų vidaus tarnybos sistemos pareigūnų (toliau – pareigūnai) bei efektyviau išnaudoti esamus žmogiškuosius išteklius stiprinant viešąjį saugumą, nustatyti priemones, kurios pagerintų pareigūnų motyvaciją.

Įstatymo projekto uždaviniai:

1. Efektyvinti statutinių įstaigų veiklą išnaudojant esamus išteklius:

1) įtvirtinti centrinės statutinės įstaigos personalo rezervą, kuris sudarys sąlygas prireikus (pvz. valdant krizes, ekstremaliąsias situacijas) statutinių įstaigų funkcijoms įgyvendinti pasitelkti buvusius patyrusius pareigūnus.

2) sudaryti galimybę pasitelkti kursantus kartu su pareigūnais vykdyti statutinių įstaigų funkcijas, nustatant sąlygas, kursantų teises ir garantijas, įskaitant galimybę pasinaudoti reabilitacijos paslaugomis.

3) sudaryti galimybę pareigūnams tarnauti ilgiau, t. y. numatyti galimybę pratęsti tarnybos trukmę ne tik pirminės grandies, bet ir vidurinės grandies pareigūnams.

2. Pritraukti į tarnybą daugiau naujų pareigūnų:

1) tikslinti nuostatas dėl socialinių garantijų, taikomų naujiems specialistams pritraukti – nustatoma galimybė mokėti tikslines stipendijas kursantams ir teikti jiems kitą materialinę paramą.

2) nustatyti galimybę studentams, kurie studijuoja pagal vidaus tarnybos sistemai reikalingų specialybių studijų programas, skirti Mokslo ir studijų įstatyme numatytą paramą ir mokėti tikslines skatinamąsias stipendijas, jeigu jie sudaro stojimo į vidaus tarnybą sutartis, pagal kurias įsipareigoja baigę studijas tam tikrą metų skaičių dirbti vidaus tarnyboje.

3. Tobulinti pareigūnų reabilitacijos modelį, siekiant užtikrinti didesnę pareigūnams reikalingų reabilitacijos paslaugų prieinamumą ir pareigūnų reabilitacijos paslaugų finansavimo tvarumą.

4. Tobulinti pareigūnų nepriekaištingos reputacijos teisinį reguliavimą.

5. Numatyta daugiau galimybių dėl tam tikrų tarnybos sąlygų susitarti kolektyvinėse sutartyse.

6. Sudaryti teisinės prielaidas organizuoti ir vykdyti maitinės pareigūnų profesinį mokymą Maitinės departamentui prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – Maitinės departamentas) pavaldžioje maitinės įstaigoje – Maitinės mokymo centre tomis pačiomis sąlygomis, kurios taikomos statutinėms profesinio mokymo įstaigoms ir jų kursantams.

Kartu teikiami įstatymų pakeitimų projektai:

1. Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo Nr. I-693 6 ir 7 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas. Tikslas – užtikrinti socialinę garantiją pareigūnams, kurie, esant tarnybiniam būtinumui, buvo perkelti į karjeros valstybės tarnautojo pareigas karo padėties, nepaprastosios padėties ar ekstremaliųjų situacijų atveju, kad jų perkėlimo į karjeros valstybės tarnautojo pareigas laikas būtų įskaitomas į tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti.

2. Lietuvos Respublikos maitinės įstatymo Nr. IX-2183 10 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas, Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymo Nr. VIII-450 15, 18, 28 ir 37 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 29¹ straipsniu įstatymo, Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymo Nr. VIII-450 2, 6, 7, 13, 14, 17, 18, 20, 23, 26, 28, 29, 32, 33, 35, 36, 38, 39 straipsnių pakeitimo ir 11 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo Nr. XIV-1732 9, 18 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas. Projektai parengti siekiant suderinti šių įstatymų nuostatas su Įstatymo projektu. Tikslas – sudaryti teisinės prielaidas organizuoti ir vykdyti maitinės pareigūnų profesinį mokymą profesinio mokymo įstaigoje – Maitinės mokymo centre.

Maitinės departamentas keletą metų iš eilės susiduria su žmogiškųjų išteklių trūkumu. Konkurso būdu ir tarnybinio kaitumo būdu priimami asmenys į tarnybą maitinėje neturi reikiamų žinių, įgūdžių ir patirties. Maitinėje aktuali ir maitinės personalo senėjimo problema, nes vyresni nei 50 metų amžiaus pareigūnai šiuo metu sudaro beveik pusę visų maitinės pareigūnų. Į tarnybą maitinėje ateina per mažai jaunų pareigūnų, todėl ateityje kvalifikuoto personalo poreikis tik didės.

Siekiant sustabdyti žmogiškųjų išteklių mažėjimą maitinėje ir užtikrinti, kad būtų tinkamai įgyvendintos maitinei pavestos užduotys ir keliami tikslai, kiekvienais metais į tarnybą maitinėje turėtų būti priimta vidutiniškai 116 naujų maitinės pareigūnų.

Šiuo metu taikomas priėmimo į tarnybą maitinėje modelis (konkursai ir atrankos) neužtikrina pakankamo maitinės aprūpinimo personalu. Be to, konkurso būdu atrinktų pretendentų išsilavinimas netinkamas maitinės funkcijoms vykdyti, nes tokio pobūdžio specialistų nerengia nė viena mokymo įstaiga. Valstybės biudžeto lėšos naudojamos neracionaliai, nes kitų mokymo įstaigų parengtus specialistus tenka perkvalifikuoti maitinėje įvadinio mokymu metu.

Atsižvelgus į tai, racionaliau būtų rengti maitinės pareigūnus organizuojant profesinį mokymą Maitinės mokymo centre pirmajai kvalifikacijai įgyti. Pažymėtina, kad toks specialistų rengimo būdas jau taikomas kitose statutinėse įstaigose (policijoje, Valstybės sienos apsaugos tarnyboje prie Vidaus reikalų ministerijos, Valstybinėje priešgaisrinėje gelbėjimo tarnyboje) ir yra pasiteisinęs.

Maitinės pareigūnų profesinio mokymo pirmieji pasirengimo veiksmai atlikti. Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro direktoriaus 2019 m. birželio 11 d. įsakymu Nr. V1-107 „Dėl Viešojo administravimo sektoriaus profesinio standarto patvirtinimo“ buvo patvirtintas Viešojo administravimo sektoriaus profesinis standartas, kuriame apibrėžta maitininko (LTKS IV) kvalifikacija (IV kvalifikacijos lygis pagal Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 535 „Dėl Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašo patvirtinimo“, priedą) ir aprašytos maitininko kvalifikaciją sudarančios kompetencijos. Remiantis nurodyto standarto aprašu, buvo parengta ir 2020 m.

patvirtinta Muitininko modulinė profesinio mokymo programa (programos kodai P43103204, T43103204), tačiau tokio profesinio mokymo kursantams šiuo metu nėra galimybės vykdyti pagal tokias pačias sąlygas, kokios vadovaujantis yra taikomos statutinių profesinio mokymo įstaigų kursantams vadovaujantis Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto (toliau – Statutas) nuostatomis (kursanto statusas ir socialinės garantijos, stipendija, priėmimo į vidaus tarnybą pabaigus profesinį mokymą garantija ir kt.), nes Statutas tokias sąlygas numato tik besimokantiems statutinėse profesinio mokymo įstaigose.

Muitinės mokymo centras yra pasirengęs pradėti pirminį profesinį mokymą pagal Muitininko modulinę profesinio mokymo programą nuo 2024 m. rugsėjo mėn., tačiau profesiniam mokymui vykdyti trūksta teisinio pagrindo – Statute nenumatyta, kad finansų ministro valdymo srityje veikia statutinė profesinė mokymo įstaiga.

3. Lietuvos Respublikos vadovybės apsaugos įstatymo Nr. IX-1183 papildymo 52¹ straipsniu įstatymo projektas parengtas siekiant nustatyti, kad ne tik iš valstybės biudžeto Vidaus reikalų ministerijai, bet ir Vadovybės apsaugos tarnybai skirtų lėšų apmokama Vadovybės apsaugos tarnybos pareigūnų medicininė reabilitacija, sveikatos grąžinamasis ir antirecidyvnis gydymas, prevencinė medicininė ir psichologinė reabilitacija ne tik įstaigose, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Vidaus reikalų ministerija, bet ir kitose asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigose.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Pirminiame etape įstatymų projektus rengė Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2021 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. 1V-461 „Dėl darbo grupės sudarymo“ sudaryta darbo grupė.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai.

1. Statuto 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad pareigūnų tarnybinės etikos principus nustato centrinių statutinių įstaigų vadovai.

2. Statute nustatyta, kad finansų ministro valdymo srities statutinės įstaigos yra centrinė statutinė įstaiga – Muitinės departamentas prie Finansų ministerijos ir kitos statutinės įstaigos – Muitinės departamentui pavaldžios muitinės statutinės įstaigos. Prie statutinių profesinio mokymo įstaigų pagal Statutą priskiriamos tik vidaus reikalų ir teisingumo ministrų valdymo srityse veikiančios profesinio mokymo įstaigos. Statutas nenustato, kad finansų ministro valdymo srityje veikianti mokymo įstaiga (Muitinės mokymo centras) taip pat yra statutinė profesinio mokymo įstaiga.

3. Statuto nuostatos nereglamentuoja, kokia pareigūnų veikla yra laikoma specifine veikla ir kur nustatytos pareigūnų saugos ir sveikatos užtikrinimo nuostatos, kai pareigūnas vykdo specifinę veiklą, o kada pareigūnams taikomos Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo ir kitų darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų nuostatos.

4. Statute nustatomi valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, priėmimo į pareigas statutinėse įstaigose ypatumai – jiems yra taikomos normos, reglamentuojančios jų tikrinimą ministro nustatyta tvarka valstybės informacinėse sistemose ir registruose (prireikus – ir kriminalinės žvalgybos subjektų informacinėse sistemose), o Muitinės departamento ir jam pavaldžių įstaigų, teisingumo ministro valdymo srities statutinių įstaigų karjeros valstybės tarnautojai ir darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis, turi atitikti papildomus reikalavimus neprikaištingai reputacijai: minėtų pareigū negali eiti asmuo, pripažintas kaltu dėl nusikalstamos veikos (išskyrus šios dalies 1 punkte nurodytas nusikalstamas veikas) padarymo ir

kai nuo teismo nuosprendžio įsiteisėjimo dienos nepraėjo 5 metai arba nėra atlikęs bausmės arba baudžiamojo poveikio priemonės, arba turi teistumą; darbuotoju, dirbančiu pagal darbo sutartį, taip pat negali būti priimtas asmuo, kuris yra įtariamas arba kaltinamas nusikalstamos veikos padarymu; kuris skiriamas į pareigas statutinėje įstaigoje, kurioje pareigas eina jo sutuoktinis, sugyventinis (partneris), artimasis giminaitis (artimaisiais giminaičiais laikomi tiesiosios linijos giminaičiai iki antrojo laipsnio imtinai, ar asmuo, su pareigūnu susijęs svainystės ryšiais, jeigu jie pagal einamas pareigas būtų susiję tiesioginio pavaldumo santykiais).

5. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2022 m. spalio 20 d. nutarimu Nr. KT130-N13/2022 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto (2018 m. birželio 29 d. redakcija) 9 straipsnio 2 dalies 2 punkto, 9 straipsnio 2 dalies (2021 m. gruodžio 23 d. redakcija) 3 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymu patvirtinto Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto 9 straipsnio 2 dalies (2021 m. gruodžio 23 d. redakcija, TAR, 2022-01-04, Nr. 64, identifikacinis kodas 2022-00064) 3 punktas tiek, kiek jame įtvirtinta nepriekaištingos reputacijos sąlyga susieta su visomis nusikalstamomis veikomis, nediferencijuojant jų pagal pavojingumą ir pobūdį ir neatsižvelgiant į atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindą, pripažintas prieštaraujančiu Lietuvos Respublikos Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalies nuostatai „piliečiai turi <...> teisę lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą“, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą“, konstituciniam teisinės valstybės principui. Todėl būtina patikslinti Vidaus tarnybos statuto 9 straipsnio 2 dalies 3 punktą.

6. Pagal Statutą su pretenduojančiais į vidaus tarnybą asmenimis sudaroma stojimo į vidaus tarnybą sutartis, kurioje profesinio mokymo įstaigos kursantas, taip pat asmuo, nusiūstas mokytis į kitą švietimo įstaigą, įsipareigoja baigus mokymąsi išstarnauti atitinkamą metų skaičių vidaus tarnyboje, bet nebūtinai centrinėje statutinėje įstaigoje, su kuria sudaryta sutartis, ar jai pavaldžioje statutinėje įstaigoje, statutinė profesinio mokymo įstaiga ar kita švietimo įstaiga įsipareigoja sudaryti tinkamas mokymosi sąlygas, o centrinė statutinė įstaiga įsipareigoja užtikrinti, kad baigęs statutinę profesinio mokymo įstaigą kursantas ar kitą švietimo įstaigą baigęs asmuo bus paskirtas į jo išsilavinimą ir profesiją atitinkančias pareigas statutinėje įstaigoje.

7. Statute nustatyta, kad ministerija arba centrinė statutinė įstaiga turi teisę apmokėti studijų kainą asmenims, kurie, gavę siuntimą stoti į kitą švietimo įstaigą ir sudarę stojimo į vidaus tarnybą sutartį, kitose švietimo įstaigose valstybės nefinansuojamose studijų vietose studijuoja pagal vidaus tarnybos sistemai reikalingų specialybių studijų programas. Tačiau esamas reguliavimas nepakankamas, siekiant motyvuoti jaunos žmonės rinktis studijas, aktualias vidaus tarnybai, pvz., labai trūksta norinčių studijuoti pagal gaisrinės saugos studijų programą, arba baigus šias studijas valstybės finansuojamose studijų vietose stoti į vidaus tarnybą Valstybinėje priešgaisrinėje gelbėjimo tarnyboje, todėl nustatytas tokių asmenų poreikis nėra įgyvendinamas. Taip pat nepavyksta pritraukti reikiamo kiekio studijuojančių Mykolo Romerio universitete (toliau – MRU) pagal Teisės ir policijos veiklos ir Teisės ir valstybės sienos apsaugos studijų programas, nes ne visos skirtos valstybės finansuojamos studijų vietos užpildomos.

8. Statute nustatyta, kad statutinėse profesinio mokymo įstaigose besimokantiems kursantams mokamos stipendijos, jų dydį ir mokėjimo tvarką nustato Vyriausybė. Vyriausybės nustatytomis sąlygomis ir tvarka ministerija arba centrinė statutinė įstaiga turi teisę iš joms tam tikslui skirtų valstybės biudžeto asignavimų teikti Vyriausybės nustatyto dydžio paramą asmenims, kurie ministro nustatyta tvarka išduotu siuntimu mokosi kitose švietimo įstaigose ir yra sudarę stojimo į vidaus tarnybą sutartį. Tačiau vidaus reikalų statutinės įstaigos pastaruoju metu susiduria su būsimų pareigūnų pritraukimo mokytis profesinio mokymo įstaigose problemomis, nes nėra

pakankamai motyvacinių priemonių rinktis profesiją vidaus tarnyboje. Taip pat ir su pareigūnų pritraukimu į tam tikras vietas, kuriose trūksta pareigūnų.

9. Statute nustatyta, kad kursantai centrinės statutinės įstaigos vadovo nustatytais sąlygomis ir tvarka gali būti pasitelkiami statutinių įstaigų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose nustatytais funkcijoms atlikti. Tačiau esamas reguliavimas nenustato, kokias teises, pareigas ir įgaliojimus jie turi pasitelkimo metu, taip pat ar gali kursantai, veikdami kartu su pareigūnais, panaudoti prievartos priemones.

10. Statuto nuostatos nereglamentuoja pareigūnų vykimo ne tarnybos tikslais į ne Europos Sąjungos arba į ne Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijos valstybes ar teritorijas sąlygų ir tvarkos, nors pastarojo meto geopolitiniai įvykiai lemia poreikį nustatyti aiškias tokių vykimų procedūras.

11. Statuto 31¹ straipsnyje nustatyta galimybė tarnybinio būtinumo atveju pareigūnus tik jų sutikimu iki 3 metų laikotarpiui perkelti į karjeros valstybės tarnautojo pareigas ir tik kitoje valstybės institucijoje ar įstaigoje. Ir nėra numatyta galimybės perkelti į karjeros valstybės tarnautojo pareigas pareigūną jo be sutikimo karo padėties, nepaprastosios padėties ar ekstremaliųjų situacijų atvejais.

12. Pagal Statuto 32 straipsnį statutinių įstaigų, išskyrus centrinės statutinės įstaigos, vadovams ir vadovų pavaduotojams taikoma pareigūnų rotacija. Pareigūnų tarnybos einant pareigas, kurioms taikoma rotacija, laikotarpis – 5 metai, jeigu kituose įstatymuose nenustatyta kitaip. Centrinės statutinės įstaigos vadovas gali pratęsti tarnybos einant tas pačias rotuojama pareigas ne ilgiau kaip 5 metams, tačiau nėra aiški bendra tarnybos tose pačiose rotuojamose pareigose tarnybos trukmė, dėl to gali būti sudarytos prielaidos nukrypti nuo esminio rotacijos instituto tikslo – užtikrinti skaidrumą ir sudaryti sąlygas šalinti galimas korupcijos apraiškas.

13. Statute nenustatyta, kad pareigūną į pareigas skiriantis asmuo kiekvienu atveju motyvuotų savo sprendimą keisti pareigūno tiesioginio vadovo pateiktą vertinimo išvadą ir siūlyti dar kartą pareigūną įvertinti vertinimo komisijoje, todėl nesant pagrindimo pareigūnams kyla abejonių dėl jų tarnybinės veiklos vertinimo pagrįstumo.

14. Statuto 37 straipsnio 2 dalyje nustatytas baigtinis sąrašas priemonių, kuriomis pareigūnai gali būti skatinami: padėka; ne didesne kaip pareigūno 2 vidutinių darbo užmokesčių dydžio (išskyrus šio straipsnio 4 dalyje nustatytą atvejį) vienkartinė pinigine išmoka, mokama Vyriausybės nustatyta tvarka; suteikiant papildomas mokamas atostogas Statuto 51 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta tvarka; vardine dovana. Tačiau nėra nuostatų, kuriomis būtų nustatoma galimybė dėl skatinimo priemonių susitarti šakos kolektyvinėse sutartyse.

15. Šiuo metu yra galimybė paskatinti pareigūną net ir tuo atveju, jeigu pareigūnas yra pažeidęs Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo nuostatas arba yra pripažintas padaręs tarnybinės etikos pažeidimą.

16. Statuto 43 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad pareigūnai turi atlyginti savo neteisėta kalta veika statutinėms įstaigoms padarytą tiesioginę materialinę žalą. To paties straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad pareigūnas atlygina visą šio straipsnio 1 dalyje nurodytą žalą, jeigu ją padarė atlikdamas nustatytas funkcijas, tačiau atlygintinos žalos dydis negali viršyti 6 vidutinių pareigūno darbo užmokesčių, išskyrus atvejus, kai žala padaryta tyčia. Statuto 44 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad pareigūno padarytą žalą atlyginusi statutinė įstaiga, o kai žala padaryta neteisėtais statutinės įstaigos vadovo veiksmais, statutinės įstaigos vadovą į pareigas skiriantis asmuo privalo regreso tvarka reikalauti iš žalą padariusio pareigūno tokio dydžio žalos atlyginimo, kiek ji sumokėjo, bet ne daugiau kaip 9 vidutinių pareigūno darbo užmokesčių, o jeigu žala padaryta tyčia, - tiek, kiek ji sumokėjo žalos atlyginimo.

Statute nenustatyta galimybė šakos kolektyvinėje sutartyje susitarti dėl pareigūnų atlyginamos žalos dydžio ir jos atlyginimo tvarkos.

17. Statute nustatyta, kad pareigūnui gali būti skiriama tarnybinė nuobauda – atleidimas iš vidaus tarnybos ir už piktnaudžiavimą tarnyba, ir už korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos požymių turinčią veiką, susijusią su tarnybinių pareigų atlikimu, nors pagal Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 2 straipsnio 10 punktą pastaroji apima ir piktnaudžiavimą.

18. Statuto 39 straipsnyje nenustatyta, kad pareigūnams, kurie yra profesinių sąjungų nariai, į vienų metų terminą tarnybinei nuobaudai paskirti neįskaitomas laikas, per kurį administraciniame teisme turi būti išnagrinėtas skundas dėl profesinės sąjungos renkamojo organo nesutikimo dėl tarnybinės nuobaudos skyrimo pareigūnui. Atsižvelgus į tai, kad kartais teismai nespėja išnagrinėti bylos per vienus metus, neretai tarnybinė nuobauda taip ir nebūna paskirta net ir esant tam pagrindo, todėl tokia situacija sudaro galimybes pasinaudoti profesinių sąjungų naryste siekiant išvengti tarnybinės nuobaudos.

19. Statuto 45 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatyta, kad pareigūnas nuo pareigų privalo būti nušalintas, jeigu jis įtariamas ar kaltinamas sunkaus arba labai sunkaus nusikaltimo padarymu arba įtariamas ar kaltinamas nusikaltimo arba baudžiamojo nusižengimo valstybės tarnybai ar viešiesiems interesams padarymu. Šiuo atveju pareigūnas nušalinamas iki baudžiamojo proceso pabaigos. Vadovaujantis šia nuostata, pareigūną į pareigas skiriantis asmuo įpareigotas nušalinti pareigūną nuo pareigų visais atvejais, kai gaunama informacijos, kad pareigūnas įtariamas ar kaltinamas padaręs sunkų arba labai sunkų nusikaltimą arba įtariamas ar kaltinamas padaręs nusikaltimą arba baudžiamąjį nusižengimą valstybės tarnybai ar viešiesiems interesams, šią priemonę taikant iki baudžiamojo proceso pabaigos. Nušalintas nuo pareigų pareigūnas neapibrėžtą laiką negauna jokių pajamų, jam netaikomos jokios socialinės garantijos, be kita ko, jis nedraudžiamas socialiniu draudimu, neturi teisės gauti ligos, darbo paieškos išmokų. Pažymėtina, kad analogiškas reguliavimas įtvirtintas ir Valstybės tarnybos įstatymo 40 straipsnio 1 dalies 3 punkte, kurio atitiktį Konstitucijai įvertinęs Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas 2021 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. KT201-A-N15/2021 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (2018 m. birželio 29 d. redakcija) 40 straipsnio 1 dalies 3 punkto, 41 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ pripažino:

– kad Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (2018 m. birželio 29 d. redakcija, TAR, 2018-07-16, Nr. 12037) 40 straipsnio 1 dalies 3 punktas tiek, kiek pagal jį asmenys, priimanys sprendimą dėl valstybės tarnautojo nušalinimo nuo pareigų, gavę informacijos, kad valstybės tarnautojas įtariamas ar kaltinamas padaręs tyčinį sunkų arba labai sunkų nusikaltimą arba įtariamas ar kaltinamas padaręs nusikaltimą arba baudžiamąjį nusižengimą valstybės tarnybai ar viešiesiems interesams, visais atvejais privalo nušalinti tokį valstybės tarnautoją nuo pareigų, taip pat visais atvejais privalo nušalinti jį nuo pareigų iki baudžiamojo proceso pabaigos, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalies nuostatai „piliečiai turi teisę <...> lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą“, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą“, konstituciniam teisinės valstybės principui.

– kad Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (2018 m. birželio 29 d. redakcija, TAR, 2018-07-16, Nr. 12037) 41 straipsnio 2 dalis tiek, kiek pagal ją sudarytos prielaidos neapibrėžta, taigi ir ilgą, laiką nemokėti darbo užmokesčio pagal šio įstatymo 40 straipsnio 1 dalies 3 punktą nuo pareigų nušalintam valstybės tarnautojui, prieštarauja Lietuvos Respublikos

Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą“, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Konstitucinis Teismas konstatavo, kad toks teisinis reguliavimas, pagal kurį nenustatyta galimybė valstybės tarnautoją į pareigas priimančiam asmeniui ar jo įgaliotam asmeniui, atsižvelgiant į individualią kiekvieno valstybės tarnautojo situaciją, vertinti, ar dėl aplinkybių, susijusių su valstybės tarnautojo traukimu baudžiamojon atsakomybėn, ikiteisminiu tyrimu, kyla tokių abejonių dėl asmens patikimumo ir lojalumo Lietuvos valstybei, kad jam toliau dirbant valstybės tarnyboje galėtų kilti grėsmė konstituciškai svarbiems tikslams, neatitinka iš konstitucinio proporcingumo principo kylančio reikalavimo pakankamai individualizuoti asmens teisių ir laisvių ribojimus, *inter alia* nušalinimo nuo pareigų taikymo trukmę, ir yra neproporcingas konstitucinės piliečio teisės lygiomis sąlygomis stoti į valstybės tarnybą, kiekvieno asmens teisės laisvai pasirinkti darbą varžymas. Vadinas, teisinis reguliavimas, įtvirtintas Valstybės tarnybos įstatymo 40 straipsnio 1 dalies 3 punkte, kuriuo nustatyta asmenų, priimančių sprendimą dėl valstybės tarnautojo nušalinimo nuo pareigų, pareiga, gavus informacijos, kad valstybės tarnautojas įtariamas ar kaltinamas padaręs tyčinį sunkų arba labai sunkų nusikaltimą arba įtariamas ar kaltinamas padaręs nusikaltimą arba baudžiamąjį nusizengimą valstybės tarnybai ar viešiesiems interesams, visais atvejais privalomai nušalinti tokį valstybės tarnautoją nuo pareigų, taip pat visais atvejais privalomai nušalinti jį nuo pareigų iki baudžiamojo proceso pabaigos, t. y. sudarant prielaidas nušalinti valstybės tarnautoją nuo pareigų neapibrėžtam, taigi ir ilgam, laikui, neatitinka konstitucinių teisingumo, proporcingumo principų reikalavimų, taigi ir iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylančių imperatyvų.

20. Statuto 45 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad pareigūną nuo pareigų nušalina pareigūną į pareigas skiriantis asmuo įsakymu savo iniciatyva arba gavęs motyvuotą tarnybinį patikrinimą atliekančio pareigūno teikimą. Taikant šią nuostatą praktikoje susiduriama su problema, kai reikia nušalinti pareigūną, kuris tarnyboje yra neblaivus ar apsvaigęs nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų, ne darbo dienomis (pvz. šventinę dieną ar savaitgalį) arba ne darbo valandomis (po 17 val.), nes tokiais atvejais nėra pareigūną į pareigas skiriančio asmens (vadovo), kuris priimtų (pasirašytų) įsakymą dėl jo nušalinimo. Taip pat pažymėtina, kad, vadovaujantis Statuto 45 straipsnio 5 dalimi, nušalintas nuo pareigų pareigūnas iš karto po nušalinimo turi grąžinti pareigūno pažymėjimą, specialų ženklą, tarnybinį šaunamąjį ginklą, specialiąsias priemones ir sprogmenis, taip pat taip pat atiduoti jam patikėtus tarnybinius dokumentus, inventorių, kitas darbo priemones.

21. Statuto 46 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad pareigūnų darbo laikas, įskaitant viršvalandžius, negali būti ilgesnis kaip 24 valandos per darbo dieną (pamainą), išskyrus šio straipsnio 3 dalyje nurodytiems pareigūnams taikomas išimtis, ir 70 valandų per kiekvieną 7 dienų laikotarpį. Tačiau jeigu pareigūnui per 7 dienų laikotarpį prireikia dirbti tris pamainas po 24 valandas, jam susidaro 72 darbo valandos, todėl pamainų grafiko sudarymas siekiant užtikrinti, kad nebūtų viršytas 70 valandų darbo laikas per minėtą laikotarpį, tampa labai komplikuotas.

Taip pat, svarbu pažymėti, kad pareigūnai privalo vykdyti pareigūną į pareigas skiriančio asmens arba jo įgalioto asmens įsakymą ar nurodymą dirbti viršvalandinį darbą nepaprastosios padėties, karo padėties, ekstremaliųjų situacijų ir kitais įstatymuose nustatytais atvejais, tačiau net ir esant šioms aplinkybėms turi būti taikomas maksimalus 70 valandų per 7 dienų laikotarpį darbo laikas, nors paskelbus šalyje nepaprastąją padėtį tam tikrais atvejais laikytis šios straipsnio dalies reikalavimų vidaus reikalų statutinėse įstaigose vykdant funkcijas suvaldant neteisėtų migrantų krizę nebuvo galimybių.

22. Statuto 46 straipsnio 3 dalyje reglamentuota suminė darbo laiko apskaita, kuri siejama su pareigūnų pamaina, kurios apibrėžimas Statute nėra įtvirtintas. 2003-11-04 Europos Parlamento ir tarybos direktyvoje 2003/88/EB „Dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų“ (toliau – Direktyva) įtvirtinta, kad „pamaininis darbas“ – tai bet koks darbo pamainomis organizavimo būdas, pagal kurį darbuotojai pakeičia vieni kitus tose pačiose darbo vietose pagal tam tikrą modelį, įskaitant ir rotacijos modelį, kai darbas gali būti nepertraukiamas arba nutraukiamas, ir kuris sudaro būtinybę darbuotojams dirbti skirtingu laiku per tam tikrą dieną ar savaitės laikotarpį (Direktyvos 2 str. 5 p.). Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad pamainomis dirba tik tie pareigūnai, kurių vykdomos funkcijos yra nepertraukiamo pobūdžio. Tuo tarpu pagal suminę darbo laiko apskaitą gali dirbti ne tik nepertraukiamas funkcijas vykdančys pareigūnai, bet ir kiti pareigūnai, kurių darbas nėra organizuojamas pamainomis, dėl to taikant Statuto 46 straipsnio 3 dalies nuostatą kyla neaiškumų dėl sąvokos „pamaina“ taikymo minėtiems pareigūnams.

23. Statuto 49 straipsnyje nustatytas kasmetinių atostogų skaičiavimas darbo dienomis, t. y., preziumuojama, kad, nepriklausomai nuo to, ar pareigūnas dirba penkias dienas per savaitę, t. y. nuo pirmadienio iki penktadienio nuo 8 iki 17 val., ar dirba pagal pamainų grafiką, įskaitant šeštadienius ir sekmadienius bei švenčių dienas, ar dirba pagal suminę darbo laiko apskaitą, jam kasmetinės atostogos suteikiamos tik darbo dienomis. Praktikoje dažnai susiduriama su problema, kai pareigūnas dirba šeštadienį, sekmadienį ar švenčių dieną, o jam tomis dienomis reikia kasmetinių atostogų, tačiau faktiškai jam atostogas suteikti minėtomis dienomis nėra galimybių, nes tai nėra darbo dienos. Taip pat praktikoje susiduriama ir su kita problema: pasibaigus atostogų laikotarpiui, pvz., penktadienį, tokį pareigūną jau galima skirti į pamainą šeštadienį ar sekmadienį, kai penkias darbo dienas per savaitę dirbantys pareigūnai visais atvejais turi laisvą savaitgalį. Atsižvelgus į tai, tikslinga nustatyti kasmetinių atostogų suteikimo tvarką pareigūnams, kuriems taikoma suminė darbo laiko apskaita, ir sureguliuoti praktikoje kylančius klausimus.

24. 2024 m. sausio 1 d. įsigalioja Lietuvos Respublikos asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymas, kuriame keičiasi sąvokos, vartojamos ir Statute, pavyzdžiui, sąvoka „neįgalus vaikas (įvaikis)“ keičiasi į „vaikas (įvaikis“ su negalia“, o „darbingumo lygis“ – į „dalyvumo lygis“. Atsižvelgus į tai, reikalinga su nurodytu įstatymu suderinti Statute vartojamas sąvokas.

25. Statuto 60 straipsnyje nustatyta, kad iš valstybės biudžeto Vidaus reikalų ministerijai ar centrinėms statutinėms įstaigoms skirtų lėšų apmokama:

1) pareigūnų medicininė rehabilitacija, sveikatos grąžinamasis ir antirecidyvnis gydymas po sužalojimo atliekant tarnybines pareigas (toliau – rehabilitacija), kai šis gydymas neapmokamas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo (PSDF) biudžeto;

2) pareigūnų medicininė rehabilitacija, sveikatos grąžinamasis ir antirecidyvnis gydymas, prevencinė medicininė ir psichologinė rehabilitacija įstaigose, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Vidaus reikalų ministerija.

Pareigūnų rehabilitacija po sužalojimo atliekant tarnybines pareigas gali būti apmokama tiek Vidaus reikalų ministerijos rehabilitacijos įstaigose, tiek kitose sveikatos priežiūros įstaigose. Kitais atvejais pareigūnų rehabilitacija apmokama tik Vidaus reikalų ministerijos rehabilitacijos įstaigose. Valstybės biudžeto lėšomis nėra galimybės apmokėti pareigūnų rehabilitaciją ne Vidaus reikalų ministerijos rehabilitacijos įstaigose, bet kitose sveikatos priežiūros (rehabilitacijos) įstaigose.

Statute nenustatyta galimybė teikti rehabilitacijos paslauga kursantams, jeigu jie būtų sužaloti jų pasitelkimo statutinių įstaigų funkcijoms atlikti metu.

26. Statuto 61 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad profesinių sąjungų nariai, atleisti iš vidaus tarnybos jų pačių prašymu dėl išrinkimo į renkamąsias pareigas profesinių sąjungų organizacijose, pasibaigus įgaliojimams einant renkamąsias pareigas, jų prašymu grąžinami į iki išrinkimo eitas

pareigas arba jų sutikimu į kitas pareigas. Tačiau tokia garantija nenumatyta, jei profesinių sąjungų nariai buvo išrinkti į renkamas pareigas profesinėse sąjungose, o tai neatitinka Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatyme nustatytų garantijų.

27. Pagal Statuto 64 straipsnį, pareigūnas, kuris pats ar kurio sutuoktinis, sugyventinis (partneris), nepilnamečiai vaikai (įvaikiai) pareigūno tarnybos vietovėje neturi nuosavybės teise priklausančio tinkamo gyventi vienam asmeniui ar šeimai ir atitinkančio statybos bei specialiųjų normų (higienos, gaisrinės saugos ir kitų) reikalavimus namo, buto ar kitos gyvenamosios patalpos ar jos dalies, Vyriausybės nustatyta tvarka iš ministerijos ar centrinės statutinės įstaigos atitinkamoje vietovėje turimo tarnybinių butų fondo aprūpinamas pagal tos gyvenamosios vietovės sąlygas įrengtu, tinkamu gyventi vienam asmeniui ar šeimai ir atitinkančiu statybos bei specialiųjų normų (higienos, gaisrinės saugos ir kitų) reikalavimus suremontuotu tarnybiniu butu (vienas gyvenantis pareigūnas arba pareigūnas, kurio šeimos nariai, nurodyti šio statuto 32 straipsnio 6 dalyje, negali persikelti į pareigūno tarnybos vietovę, – atskira tarnybine gyvenamąja patalpa). Pareigūnas, perėjęs tarnauti į kitą statutinę įstaigą toje pačioje tarnybos vietovėje, dėl šios priežasties negali būti iškeldinamas iš anksčiau suteikto tarnybinio buto (tarnybinės gyvenamosios patalpos), tačiau įstatyme nesureguliuoti atvejai, kai pareigūnas perėjo tarnauti į kito ministro valdymo srities statutinę įstaigą.

28. Pagal Statuto 64 straipsnio 4 dalį, pareigūnui, kuris neaprūpintas tarnybiniu butu šio straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka (vienas gyvenantis pareigūnas arba pareigūnas, kurio šeimos nariai, nurodyti šio statuto 32 straipsnio 6 dalyje, negali persikelti į pareigūno tarnybos vietovę, – atskira tarnybine gyvenamąja patalpa), šių gyvenamųjų patalpų tarnybos vietovėje išlaikymo išlaidoms kompensuoti iš ministerijai ar centrinei statutinei įstaigai skirtų lėšų mokami Vyriausybės nustatyto dydžio butpinigiai. Praktikoje taikant šią nuostatą kyla neaiškumų, nes Vyriausybė gali nustatyti tik butpinigių dydžius, tačiau nėra patvirtinta butpinigių skyrimo ir mokėjimo tvarka, taip pat butpinigių mokėjimo kontrolės tvarka, ir nėra sureguliuoti atvejai, kai šeimoje yra du pareigūnai (sutuoktiniai), turintys teisę gauti butpinigius. Skiriant ir mokant butpinigius statutinės įstaigos pastebėjo smarkiai išaugusį skaičių pareigūnų, kurie kreipėsi dėl butpinigių, taip pat ir padažnėjusius pareigūnų piktnaudžiavimo ar nesąžiningumo atvejus, todėl būtina sureguliuoti butpinigių skyrimo ir mokėjimo tvarką, siekiant užtikrinti vienodą taikymo praktiką visose statutinėse įstaigose ir tinkamą valstybės biudžeto lėšų panaudojimo kontrolę, kad užkirsti kelią pareigūnų piktnaudžiavimui.

29. Statuto 73 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad pareigūnų tarnybos trukmė priklauso nuo jų turimo laipsnio grandies, to paties straipsnio 2 dalyje nustatyta galimybė vidaus tarnybos trukmę pratęsti tik pirminės grandies pareigūnams, vidaus tarnybos trukmė gali būti pratęsta vieniems metams, tačiau ne ilgiau, negu jiems sukaks 60 metų, t. y. vidaus tarnyba jiems gali būti pratęsiama kasmet iki 5 kartų. Toks reguliavimas, kai reikia kasmet pratęsti vidaus tarnybos trukmę pirminės grandies pareigūnams ir nėra galimybės pratęsti vidaus tarnybos trukmę kitiems pareigūnams, yra nelankstus ir sukuria papildomą administracinę našą.

30. Statuto 76 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad pareigūnui, vienam auginančiam vaiką (įvaikį) iki 14 metų ar auginančiam neįgalų vaiką (įvaikį) iki 18 metų, įspėjimo apie galimą atleidimą iš vidaus tarnybos terminas trigubinamas.

To paties straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad negalima atleisti iš vidaus tarnybos motinos arba tėvo, vienų auginančių vaiką (įvaikį) iki 3 metų, jeigu nėra šių pareigūnų kaltės (išskyrus atvejus, kai statutinė įstaiga likviduojama). Nurodytas reguliavimas neatitinka Darbo kodekso 57 straipsnio 7 dalies ir 61 straipsnio 3 dalies nuostatų, todėl pažeidžiamas pareigūnų lygiateisiškumas.

31. Vadovaujantis Statuto 77 straipsnio nuostatomis, išeitinės išmokos pareigūnams gali būti mokamos, kai jie atleidžiami: sukakus nustatytą amžių arba baigiasi pratęstos jo tarnybos laikas; kai negali tarnauti dėl sveikatos būklės; kai panaikinama jo pareigybė ir jis nesutinka eiti jam pasiūlytų kitų pareigų; kai jis nesutinka eiti jam pasiūlytų kitų pareigų, teismo sprendimu į jo einamas pareigas grąžinus anksčiau šias pareigas ėjusį pareigūną; pasibaigus įstatymų nustatytam tarnybos einant tam tikras pareigas laikotarpiui, kai jis nesutinka eiti jam pasiūlytų kitų pareigų; šalių susitarimu.

Statuto 77 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad išeitinė išmoka pradedama mokėti praėjus vienam mėnesiui nuo pareigūno atleidimo dienos ir mokama kas mėnesį lygiomis dalimis; išeitinės išmokos mokėjimas nutraukiamas, jeigu asmuo grąžinamas į vidaus tarnybą. Tačiau nėra nuostatų dėl išeitinės išmokos mokėjimo ar nutraukimo atleisto pareigūno mirties atveju.

32. Statuto 77 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad išeitinė išmoka pareigūnui išmokama jo atleidimo iš vidaus tarnybos dieną. Statuto 78 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad su atleidžiamu iš vidaus tarnybos pareigūnu turi būti visiškai atsiskaityta jo atleidimo dieną, išskyrus nustatytus atvejus. Įgyvendindamos šias nuostatas, statutinės įstaigos susiduria su atsiskaitymo problemomis, nes vadovaujantis Valstybės biudžeto lėšų išdavimo iš valstybės išdo sąskaitos taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos finansų ministro 2000 m. liepos 21 d. įsakymu Nr. 195 „Dėl Valstybės biudžeto lėšų išdavimo iš valstybės išdo sąskaitos taisyklių patvirtinimo“, prognozė lėšų gavimui (siekiant gauti lėšas per vieną darbo dieną) teikiama prieš 20 darbo dienų, todėl skubaus atleidimo atveju užsakyti lėšų iš valstybės išdo tampa neįmanoma, o sąskaitoje turėti lėšų, viršijančių 50 eurų, biudžetinė įstaiga negali.

33. Statutas sudaro galimybę buvusiems pareigūnams palikti dėvėti tarnybines uniformas, tačiau nereguliuoja buvusių pareigūnų laipsnių. Šis klausimas yra aktualus, nes buvę pareigūnai dažnai nepraranda ryšio su buvusiomis tarnybomis, dalyvaudami šventėse dėvi paliktas dėvėti tarnybines uniformas.

34. Valdant pastarojo meto krizes, ekstremaliąsias situacijas vidaus statutinės įstaigos susiduria su žmoniškųjų išteklių trūkumo problema, kuomet atliekant funkcijas trūksta pareigūnų, taip pat personalo, gebančio padėti pareigūnams atlikti funkcijas suvaldant krizes, ekstremalias situacijas. Tačiau nėra reguliavimo, kuris leistų statutinėms įstaigoms pasitelkti buvusius pareigūnus, kurių žinios ir kompetencijos prisidėtų prie statutinėms įstaigoms keliamų uždavinių krizės valdymo metu įgyvendinimo.

35. Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymo Nr. XII-1855 (toliau – Įstatymas Nr. XII-1855) 3 straipsnio 20 dalyje nustatyta, kad šio straipsnio 18 ir 19 dalyse nurodytiems pareigūnams jų rašytiniu prašymu, pateiktu per vienus metus nuo šio įstatymo įsigaliojimo dienos, taikoma šio įstatymo 1 straipsnyje išdėstyto Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto 63 straipsnyje nustatyta vidaus tarnybos trukmė. Vadovaujantis šia nuostata, tokie prašymai galėjo būti pateikti iki 2017 m. sausio 1 d.

Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymo Nr. XIII-1381 2 straipsnio 22 dalyje nustatyta, kad šio straipsnio 19, 20 ir 21 dalyse nurodytiems pareigūnams jų rašytiniu prašymu, pateiktu per vienus metus nuo šio įstatymo įsigaliojimo dienos, taikoma šio įstatymo 1 straipsnyje išdėstyto Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto 73 straipsnyje nustatyta vidaus tarnybos trukmė. Vadovaujantis šia nuostata tokie prašymai galėjo būti pateikti iki 2020 m. sausio 1 d.

Pažymėtina, kad statutinėse įstaigose yra nemažai pareigūnų, kurie per minėtuose įstatymuose nustatytą terminą nebuvo pateikę prašymų taikyti jiems naują vidaus tarnybos trukmę, o šiuo metu, pasikeitus aplinkybėms, tarnybą norėtų tęsti, tačiau jiems tokia galimybė yra tik

naudojantis grąžinimo į vidaus tarnybą institutu, o tai sudaro papildomą naštą tiek pačiam pareigūnui, tiek ir statutinėms įstaigoms.

36. Lietuvos Respublikos muitinės įstatyme nenustatyta muitinės funkcija – pretendentų į muitinės pareigūnų profesinio mokymo įstaigą atranka ir jų profesinio mokymo organizavimas.

37. Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymo nuostatos šiuo metu reglamentuoja tik bausmių vykdymo sistemos ir vidaus reikalų profesinio mokymo teikėjų vykdomo profesinio mokymo reguliavimo ypatumus.

38. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo nuostatos šiuo metu reglamentuoja, kad tik asmenys, kurie mokosi bausmių vykdymo sistemos profesinio mokymo įstaigoje arba vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigoje ir yra pasirašę stojimo į vidaus tarnybą sutartį (kursantai), jų mokymosi ir pratybų laikotarpiu valstybės lėšomis draudžiami nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialiniu draudimu, socialinio draudimo įmokas skaičiuojant nuo Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos.

39. Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatyme nenumatyta, kad pareigūnams, kurie, esant tarnybiniam būtinumui, buvo perkelti į karjeros valstybės tarnautojo pareigas karo padėties, nepaprastosios padėties ar ekstremaliųjų situacijų atveju, jų perkėlimo į karjeros valstybės tarnautojo pareigas laikas būtų įskaitomas į tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti.

40. Lietuvos Respublikos vadovybės apsaugos įstatyme nustatyta, kad Vadovybės apsaugos tarnybos pareigūnų medicininė reabilitacija, sveikatos grąžinamasis ir antirecidyvinius gydymas, prevencinė medicininė ir psichologinė reabilitacija apmokama tik iš valstybės biudžeto Vidaus reikalų ministerijai skirtų lėšų ir tik įstaigose, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Vidaus reikalų ministerija. Tačiau esamas reguliavimas gali ne pilnai patenkinti esamą reabilitacijos poreikį.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

1. Pažymėtina, kad etiškas elgesys (etikos principai) yra neatsiejamas nuo antikorupcinio – skaidraus elgesio (dovanų priimtinumui reikalavimai, interesų deklaravimas ir pan.). Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas nurodo ir Europos Tarybos valstybių prieš korupciją grupės (GRECO) ekspertai rekomenduoja (bus pateiktos oficialios rekomendacijos, kurias Lietuva turės įgyvendinti), kad kiekviena įstaiga turi turėti savo skaidraus elgesio kodeksą – taisykles, kurios apimtų įstaigoje taikomas tarnybinės etikos vertybes, vykdomą dovanų politiką, privačių interesų konfliktų prevenciją ir pan., su kiekvienos įstaigos specifikai pateiktais konkrečiais pavyzdžiais (pateikiami konkretūs situacijų pavyzdžiai, kaip darbuotojas turėtų elgtis konkrečioje situacijoje). Atsižvelgiant į tai bei įvertinus kiekvienos statutinės įstaigos vykdomų funkcijų specifiškumą, siūloma Statuto 3 straipsnyje nustatyti bendruosius pareigūnų tarnybinės etikos principus, o centrinių statutinių įstaigų vadovams deleguoti teisę nustatyti šių principų įgyvendinimo ir įgyvendinimo kontrolės tvarką. Atsižvelgus į Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos pasiūlymus ir siekiant sudaryti pareigūnams saugias tarnybos sąlygas (aplinką) jų tarnybos metu, įskaitant apsaugą nuo priekabiavimo, siekiant apginti pareigūnų garbę ir orumą, atitinkamos nuostatos įrašytos apibrėžiant pavyzdingumo principą. Įsakymo projektu siūloma nustatyti, kad centrinių statutinių įstaigų vadovų veiklą laikantis pareigūnų tarnybinės etikos principų vertina ministras ar jo įgalioti asmenys.

2. Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad finansų ministro valdymo srities statutine įstaiga būtų laikoma ir muitinės pareigūnų profesinio mokymo įstaiga, taip pat kaip šiuo metu numatyta,

kad vidaus reikalų ministro valdymo srities statutinės įstaigos yra ir vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigos. Priėmus Įstatymo projektą, Muitinės mokymo centras taptų statutine profesinio mokymo įstaiga, o dalis jos tarnautojų taptų vidaus tarnybos sistemos pareigūnais.

Įstatymo projekto įgyvendinimo nuostatos taip pat numato galimybę finansų ministro valdymo srityje veikiančios statutinės profesinio mokymo įstaigos valstybės tarnautojus perkelti į pareigūno pareigas, jeigu jie atitinka pareigūno pareigybės aprašyme nustatytus specialiuosius reikalavimus, Įstatymo projekte nustatytus nepriekaištingos reputacijos ir lojalumo Lietuvos valstybei reikalavimus ir nėra nustatytų apribojimų priimamiems į vidaus tarnybą asmenims. Tokiu būdu siekiama neprarasti Muitinės mokymo centro kvalifikuotų tarnautojų, jų sukauptų specialių profesinių žinių ir profesinės patirties, reikalingos muitinės pareigūnų profesinio mokymo veiklai vykdyti.

Siūlomas teisinio reguliavimo pakeitimas leis parengti muitinės pareigūnus statutinėje profesinio mokymo įstaigoje, padės sumažinti kvalifikuoto personalo trūkumą muitinėje, užtikrins kokybišką pareigūnų parengimą valstybės lėšomis pagal reikalingas profesinio mokymo programas, muitinės pareigūnų parengimas bus orientuotas, be kita ko, ir į praktinių įgūdžių, reikalingų tarnyboje, suteikimą. Pažymėtina, kad šiuo metu muitininko profesinis rengimas ir muitininko profesinė kvalifikacija nėra suteikiama jokioje profesinio mokymo įstaigoje. Muitinės pareigūnų rengimas statutinėje profesinio mokymo įstaigoje leistų geriau ugdyti ne tik būsimų muitinės pareigūnų profesines žinias, bet ir jų patriotiškumą, lojalumą Lietuvos valstybei, statutinę drausmę, nepakantumą korupcijai, formuoti muitinei reikalingų asmeninių vertybių sistemą.

Be to, kursantai (asmenys, kurie mokysis muitinės pareigūnų profesinio mokymo įstaigoje) galės būti pasitelkiami muitinės veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose nustatytoms funkcijoms atlikti.

Muitinės pareigūnų profesinio mokymo įstaigos pirmaisiais mokslo metais planuojama parengti 40 muitinės pareigūnų, pasirengusių vykdyti jiems pavestas funkcijas. Siekiamo muitinės pareigūnų profesinio mokymo vizija – kiekvienais metais parengti po 60 kvalifikuotų muitinės pareigūnų. Asmeniui, baigusiam profesinį mokymą, vadovaujantis Statuto nuostatomis, būtų užtikrinama tarnyba muitinėje ir galimybės vėliau tęsti aukštesnės pakopos studijas.

3. Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad tais atvejais, kai pareigūnai vykdo nustatytas funkcijas, kuriomis užtikrinamas statutinei įstaigai nustatytų uždavinių ir funkcijų įgyvendinimas, tai yra laikoma specifine veikla, ir pareigūnams taikomos Vyriausybės patvirtintoje Kenksmingų ir pavojingų veiksnių valdymo ir priemokos dydžio už darbą, kai pareigūną veikia kenksmingi ir (ar) pavojingi veiksniai, nustatymo ir skyrimo vidaus tarnybos sistemoje tvarkoje įtvirtintos pareigūnų saugos ir sveikatos užtikrinimo nuostatos, o kai pareigūnas vykdo ne specifinę veiklą, jam taikomos Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo ir kitų darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų nuostatos.

4. Įstatymo projektu nustatomi papildomi apribojimai policijos įstaigose ir Valstybės sienos apsaugos tarnyboje prie Vidaus reikalų ministerijos dirbantiems ir siekiantiems dirbti karjeros valstybės tarnautojams ir darbuotojams, dirbantiems pagal darbo sutartis, susiję su nepriekaištinga reputacija (jei asmuo pripažintas kaltu dėl sunkaus arba labai sunkaus nusikaltimo arba tyčinio nusikaltimo valstybės tarnybai ar viešiesiems interesams padarymo, nesvarbu, ar teistumas išnyko, ar yra panaikintas ir kai asmuo yra įtariamas arba kaltinamas nusikalstamos veikos padarymu). Taip pat nustatyta galimybė minėtus darbuotojus, dirbančius arba siekiančius dirbti pagal darbo sutartis, tikrinti valstybės informacinėse sistemose ir registruose (prireikus – ir kriminalinės žvalgybos subjektų informacinėse sistemose). Siekiant užtikrinti teisėtus lūkesčius, po Įstatymo įsigaliojimo

nauji reikalavimai minėtas pareigas einančių asmenų atžvilgiu bus taikomi tik tiems faktams ar aplinkybėms, kurie atsirado po Įstatymo įsigaliojimo.

5. Atsižvelgus į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2022 m. spalio 20 d. nutarimą Nr. KT130-N13/2022 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto (2018 m. birželio 29 d. redakcija) 9 straipsnio 2 dalies 2 punkto, 9 straipsnio 2 dalies (2021 m. gruodžio 23 d. redakcija) 3 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, Įstatymo projektu Statuto 9 straipsnio 2 dalies 3 punkte nustatytas reikalavimas, kad asmuo nelaikomas nepriekaištingos reputacijos, jeigu jis buvo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės, diferencijuojamas pagal nusikalstamų veikų pavojingumą ir pobūdį ir atsižvelgiant į atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindą.

6. Įstatymo projektu nustatoma, kad sudarant stojimo į vidaus tarnybą sutartis su pretenduojančiais į vidaus tarnybą asmenimis, atrinktais mokytis statutinėje profesinio mokymo įstaigoje arba šios įstaigos įvadinio mokymo kursuose, šie asmenys įsipareigoja ne mažiau kaip vienus metus iš tarnauti centrinėje statutinėje įstaigoje, su kuria sudaryta stojimo į vidaus tarnybą sutartis, ar jai pavaldžioje statutinėje įstaigoje, o likusius sutartyje nurodytus metus, kaip ir iki šiol, asmuo turės iš tarnauti vidaus tarnyboje, bet nebūtinai pirmiau nurodytoje įstaigoje. Toks reguliavimas padės užtikrinti statutinėms įstaigoms reikalingus žmogiškuosius išteklius, kad asmenys, baigę vienos centrinės statutinės įstaigos profesinio mokymo įstaigą, per trumpą laiką po mokymo baigimo nepereitų į kitą įstaigą. Vienų metų laikotarpis leistų naujai į pareigas paskirtam pareigūnui susipažinti su tarnyba ir įvertinti, ar ji jam tinka, o statutinėms įstaigoms suteiktų galimybę motyvuoti minėtus asmenis likti dirbti šiose įstaigose ir taip sumažinti įstaigų pareigūnų parengimo finansinius nuostolius, kai investuojama į pareigūnų parengimą, tačiau baigę mokytis asmenys išeina dirbti į kitas įstaigas.

Įstatymo projektu nustatytos naujos privalomos stojimo į vidaus tarnybą sutarties sąlygos bus taikomos tik stojimo į vidaus tarnybą sutartims, sudaromoms po Įstatymo projekto įsigaliojimo.

7. Įstatymo projektu nustatoma, kad centrinė statutinė įstaiga turi teisę iš jai skirtų valstybės biudžeto asignavimų ar kitų teisėtai gautų lėšų Vyriausybės nustatyta tvarka skirti Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatyme nustatytą paramą kitų švietimo įstaigų studentams, kurie, sudarę stojimo į vidaus tarnybą sutartį, kitose švietimo įstaigose studijuoja pagal vidaus tarnybos sistemai reikalingų specialybių studijų. Toks reguliavimas sudarys galimybę centrinėms statutinėms įstaigoms skirti paramą asmenims, studijuojantiems ir valstybės finansuojamose studijų vietose, kurie pasirašo stojimo į vidaus tarnybą sutartis ir įsipareigoja baigę studijas nustatytą laikotarpį dirbti vidaus tarnyboje, t. y. statutinės įstaigos galės mokėti tikslines skatinamąsias stipendijas, nustatytas Paramos aukštųjų mokyklų studentams teikimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 1 d. nutarimu Nr. 149 „Dėl Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo įgyvendinimo“. Taip siekiama pritraukti į vidaus tarnybą daugiau būsimų pareigūnų, pirmiausia paskatinant stojančiuosius į aukštąsias mokyklas rinktis vidaus tarnybai aktualias (tačiau ne tokias populiarias) studijų programas, ir užtikrinant, kad jas baigę asmenys ateis dirbti į statutines įstaigas. Tai ypač aktualu Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos, kuris jau ne vienus metus negali pritraukti pakankamo skaičiaus kvalifikuotų specialistų, baigusių Vilniaus Gedimino technikos universitete *gaisrinės saugos* studijų programą valstybės finansuojamoje studijų vietoje. Šiuo metu vietoj nustatyto poreikio 10, sutartys sudaromos tik su 2 asmenimis. Taip pat aktualu policijos įstaigoms pritraukiant būsimus studentus rinktis Teisės ir policijos veiklos studijų programą ir Valstybės sienos apsaugos tarnybai prie Vidaus reikalų ministerijos pritraukiant būsimus studentus rinktis Teisės ir valstybės sienos apsaugos studijų programą. Šiai Įstatymo projekto nuostatai įgyvendinti reikės pakeisti Paramos aukštųjų mokyklų studentams teikimo tvarkos aprašą.

8. Įstatymo projektu nustatoma, kad kursantams, sudariusiems su statutinėmis įstaigomis papildomus susitarimus, pagal kuriuos baigę mokytis kursantai įsipareigoja dirbti nustatytą laiką tam tikroje statutinėje įstaigoje ar statutinės įstaigos padalinyje, gali būti mokamos tikslinės stipendijos ir teikiama kita materialinė parama iš statutinei įstaigai skiriamų valstybės biudžeto asignavimų ar kitų teisėtai gautų lėšų centrinės statutinės įstaigos vadovo nustatytais atvejais ir tvarka. Ši tikslinė stipendija būtų mokama kaip papildoma šalia kursantams mokamos stipendijos. Siūlomu reguliavimu siekiama pritraukti kursantus, baigusius mokytis, į tam tikras konkrečias įstaigas ar teritorijas, kuriose ypač trūksta pareigūnų, ir taip spręsti pareigūnų trūkumo problemas. Šios tikslinės stipendijos ir parama kursantams bus mokami tik esant tam skirtų lėšų. Jau šiuo metu kai kurios savivaldybės, kuriose trūksta policijos pareigūnų, siūlo skirti lėšų būsimiems pareigūnams pritraukti, todėl statutinėms įstaigoms papildomų lėšų kursantų tikslinėms stipendijoms ir paramai nereikės.

9. Įstatymo projektu nustatoma, kokias teises, pareigas ir įgaliojimus turi kursantai, kai jie pasitelkiami statutinių įstaigų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose nustatytoms funkcijoms atlikti, taip pat sureguliuojama, kokiomis sąlygomis jie gali naudoti prievartos priemones veikdami kartu su pareigūnais.

Įstatymo projekte taip pat nustatoma, kad centrinių statutinių įstaigų vadovų nustatyta tvarka kursantai aprūpinami maistu pagal Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytas fiziologines mitybos normas arba jiems mokama Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyto dydžio maitinimosi išlaidų pinigine kompensacija, kai jų pasitelkimo metu vykdo užduotis, susijusias su apribojimu palikti užduoties vietą, taip pat kai vykdo užduotis lauko sąlygomis.

10. Įstatymo projekte nustatyta, kad pareigūnai, prieš vykdamy ne tarnybos tikslais į ne Europos Sąjungos ar ne į Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijos valstybes ar teritorijas, turi apie tai pranešti į pareigas skiriančiam asmeniui arba jo įgaliotam asmeniui. Pareigūnų vykimo ne tarnybos tikslais į šioje dalyje nurodytas valstybes ar teritorijas tvarką nustato ir šių valstybių ar teritorijų, į kurias pareigūnai negali vykti, sąrašą tvirtina vidaus reikalų ministras, suderinęs su teisingumo, finansų, užsienio reikalų ministrais ir Valstybės saugumo departamentu. Tokio reguliavimo poreikį lemia pastarojo meto geopolitiniai įvykiai, siekiant aiškiai nustatyti tokių pareigūnų vykimų procedūras, taip pat apsaugoti tiek pareigūnų, tiek statutinių įstaigų bei valstybės interesus. Analogiškas teisinis reguliavimas yra nustatytas ir Lietuvos Respublikos vadovybės apsaugos įstatyme.

11. Praktikoje pasitaiko atvejų, kuomet siekiant tinkamai įgyvendinti statutinei įstaigai nustatytus uždavinius, kyla poreikis pareigūną tarnybinio būtinumo atveju laikinai perkelti į karjeros valstybės tarnautojo pareigas toje pačioje įstaigoje. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projektu siūloma nustatyti tokią galimybę.

Taip pat siūloma nustatyti, kad pareigūno rašytinis sutikimas perkelti jį į karjeros valstybės tarnautojo pareigas nereikalingas karo padėties, nepaprastosios padėties, ar ekstremaliųjų situacijų atvejais. Pastaruoju atveju tokį perkėlimo laikotarpį siūloma įskaityti į tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti.

12. Siekiant aiškiau ir lanksčiau sureguliuoti pareigūnų rotacijos tvarką, Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad bendra tarnybos einant tas pačias rotuojamas pareigas laikotarpio trukmė negali viršyti 10 metų iš eilės (du skyrimo į rotuojamas pareigas laikotarpiai po 5 metus). Pasibaigus šiam laikotarpiui, centrinės statutinės įstaigos vadovo sprendimu, pareigūnas gali eiti tas pačias rotuojamas pareigas tol, kol į jas bus paskirtas kitas pareigūnas, bet ne ilgiau kaip vienus metus, arba gali eiti tas pačias rotuojamas pareigas iki jis šio statuto nustatyta tvarka bus perkeltas į kitas laisvas pareigūno pareigas, bet ne ilgiau kaip vienus metus. Šiuo metu kyla problemų, kai

rotacijos laikotarpiai rotuojamiems pareigūnams baigiasi ne vienu metu ir dėl to sudėtinga sklandžiai organizuoti rotacijos procedūrą.

13. Įstatymo projektu nustatoma, kad pareigūną į pareigas skiriantis asmuo, gavęs pareigūno tiesioginio vadovo pateiktą vertinimo išvadą, turi teisę motyvuotai kreiptis į vertinimo komisiją su prašymu peržiūrėti šią vertinimo išvadą ir įvertinti pareigūno tarnybinę veiklą. Siūlomas reguliavimas padės užtikrinti, kad pareigūną į pareigas skiriantis asmuo kiekvienu atveju motyvuotų savo sprendimą keisti pareigūno tiesioginio vadovo pateiktą vertinimo išvadą ir siūlyti dar kartą pareigūną įvertinti vertinimo komisijoje.

14. Įstatymo projektu tikslinamos Statuto nuostatos, reglamentuojančios pareigūnų tarnybinės veiklos vertinimo procesą: nustatoma, kad kai pareigūnas įvertinamas gerai, atsiranda papildoma galimybė jam įteikti padėką; įvertinus pareigūno tarnybinę veiklą labai gerai, nustatyta, koks dokumentas yra teikiamas pareigūną į pareigas skiriančiam asmeniui ir koks – vertinimo komisijai; pareigūno tarnybinę veiklą įvertinamas labai gerai, jis gali būti skatinamas ir kitomis skatinimo priemonėmis, taip pat ir naujai nustatytomis Įstatymo projektu; atsisakoma paskatinimo žinybiniu ženklu po tarnybinės veiklos vertinimo, nes žinybinio ženklo paskirtis – apdovanoti pareigūną už nuopelnus tarnyboje.

15. Dažnu atveju susiduriama su situacija, kai pareigūnas yra vertas paskatinimo už ypatingos svarbos užduočių atlikimą daugiau negu vieną kartą per metus, tačiau teisinis reglamentavimas nenumato tokios galimybės. Siekdami stiprinti pareigūnų motyvaciją siekti geresnių veiklos rezultatų įstatymo projektu nustatoma nauja skatinimo priemonė – nuo 1 iki 2 pareiginių algų dydžio pinigine išmoka už asmeninį išskirtinį indėlį įgyvendinant įstaigai nustatytus tikslus arba pasiektus rezultatus ir įgyvendintus uždavinius. Atsižvelgiant į tai, vienkartinė pinigine išmoka pareigūnai galės būti paskatinti iki 3 kartų per metus: vieną kartą – atlikus vienkartinės ypatingos svarbos užduotis Vyriausybės nustatyta tvarka, ir iki dviejų kartų pagal – už asmeninį išskirtinį indėlį įgyvendinant įstaigai nustatytus tikslus arba pasiektus rezultatus ir įgyvendintus uždavinius.

Siekiant didinti pareigūnų skatinimo lankstumą, skatinti kolektyvines derybas bei nustatyti skatinimo priemones atsižvelgiant į pareigūnų tarnybos specifiką ir įstaigos finansines galimybes, Įstatymo projekte siūloma nustatyti, kad šakos kolektyvinėje sutartyje gali būti nustatyti kiti pareigūnų skatinimo atvejai ir būdai.

Siekiant stiprinti statutinę drausmę ir pareigūnų atsakingumą, Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad pareigūnai negali būti skatinami ir apdovanojami Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo 23 straipsnio 2, 3 ir 4 dalyse nustatytais atvejais, taip pat tais atvejais, kai pareigūnai yra pripažinti padarę tarnybinės etikos pažeidimą ir nuo pažeidimo paaiškėjimo dienos nepaėję vieni metai.

16. Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad atlygintinos žalos dydis, atsižvelgiant į pareigūno neatsargumo laipsnį, vykdytas funkcijas, veiksmus, siekiant išvengti žalos atsiradimo, ir kitas aplinkybes, turėjusias įtakos materialinei žalai atsirasti ar jai sumažinti arba išvengti, statutinės įstaigos vadovo ar jo įgalioto asmens motyvuotu sprendimu gali būti sumažintas, išskyrus atvejus, kai žala padaryta tyčia. Tokiu būdu pareigūnai visą materialinę žalą turės atlyginti tik tuo atveju, kai ji bus padaryta tyčia. Manytina, kad toks reglamentavimas labiau atitiks pareigūnų tarnybos specifiką ir atlieps pareigūnų lūkesčius nepatirti asmeninių finansinių nuostolių tais atvejais, kai rizika vykdant tarnybines užduotis yra objektyviai pateisinama ir neišvengiama. Taip pat, siekiant skatinti kolektyvines derybas, siūloma nustatyti galimybę dėl pareigūnų atlygintinos materialinės žalos dydžio, išskyrus atvejus, kai žala padaryta tyčia, ir jos atlyginimo tvarkos susitarti šakos kolektyvinėje sutartyje.

17. Atsižvelgus į Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 2 straipsnio 10 punkte nustatytą korupcinio pobūdžio teisės pažeidimo sąvoką, į kurios sudėtį įeiną ir piktnaudžiavimas, Įstatymo projektu tikslinami atvejai, kada pareigūnui gali būti skiriama tarnybinė nuobauda – atleidimas iš vidaus tarnybos – apjungiami Statuto 39 straipsnio 3 dalies 3 ir 5 punktai.

18. Statutinėse įstaigose susiduriama su situacija, kai įstaigose veikiančios profesinės sąjungos neduoda sutikimo skirti tarnybinę nuobaudą pareigūnui – profesinės sąjungos nariui, o apskundus tokį profesinės sąjungos sprendimą teismui, procesas būdavo vilkinamas, todėl pasibaigdavo nustatytas vienu metų terminas tarnybinei nuobaudai skirti. Praktikoje pasitaiko atvejų, kai teismai nespėjo išnagrinėti bylos per vienus metus ir vien dėl šios priežasties prasižengę pareigūnai išvengia tarnybinės atsakomybės. Atsižvelgus į tai ir siekiant užtikrinti teisinės atsakomybės neišvengiamumą kaip vienos svarbiausių teisės pažeidimo prevencijos priemonės įgyvendinimą pareigūnams, Įstatymo projektu siūloma Statuto 39 straipsnio 5 dalyje nustatyti, kad į vienu metų terminą tarnybinei nuobaudai paskirti nebūtų įskaitomas laikas, per kurį administraciniame teisme turi būti išnagrinėtas skundas dėl profesinės sąjungos renkamojo organo nesutikimo dėl tarnybinės nuobaudos skyrimo pareigūnui.

19. Atsižvelgus į Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2021 m. gruodžio 22 d. nutarimą Nr. KT201-A-N15/2021 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (2018 m. birželio 29 d. redakcija) 40 straipsnio 1 dalies 3 punkto, 41 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad pareigūnas ne privalo, bet gali būti nušalintas nuo pareigų, jeigu jis įtariamas ar kaltinamas sunkaus arba labai sunkaus nusikaltimo padarymu arba įtariamas ar kaltinamas nusikaltimo arba baudžiamojo nusižengimo valstybės tarnybai ar viešiesiems interesams padarymu, jeigu nušalinimas nuo pareigų neįvykdytas Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka. Taip pat siūloma nustatyti, kad tokiu atveju pareigūnas nušalinamas nuo pareigų iki 3 mėnesių laikotarpiui, prireikus nušalinimo laikotarpį galima pratęsti, bet ne ilgiau kaip iki baudžiamojo proceso pabaigos. Siūlomas teisinis reguliavimas sudarys prielaidas pareigūnui į pareigas skiriančiam asmeniui sprendimą dėl pareigūno nušalinimo priimti atsižvelgiant į individualią kiekvieno pareigūno situaciją, vertinti, ar dėl aplinkybių, susijusių su pareigūno traukimu baudžiamajon atsakomybėn, su ikiteisminiu tyrimu, kyla tokių abejonių dėl pareigūno patikimumo ir lojalumo Lietuvos valstybei, kad jam toliau tarnaujant galėtų kilti grėsmė tarnybai ar atliekamam tyrimui. Taip pat toks pareigūnas nebus nušalintas nuo pareigų neapibrėžtą laiką, o tik tiek, kiek tai bus būtina. Manome, kad tokia Įstatymo projektu siūloma nuostata, kuria nustatomas pakankamai trumpas nušalinimo terminas, sudarytų prielaidas asmeniui, priimančiam sprendimą dėl nušalinimo, pasibaigus nušalinimo terminui kiekvieną kartą iš naujo įvertinti, ar aplinkybės, dėl kurių buvo nušalinta, nėra pasikeitusios ir, prireikus, nušalinimo nepratęsti ir gražinti pareigūną į eitas pareigas.

Nušalinimo metu pareigūnai gali dirbti pagal darbo sutartį kitose įstaigose, įmonėse, organizacijose, be to, Įstatymo projektu atsisakoma draudimo pareigūnui dirbti pagal darbo sutartį statutinėje įstaigoje, kurioje jis eina pareigūno pareigas, todėl Įstatymo projektu sudaromos teisinės galimybės pareigūnui statutinėje įstaigoje eiti kitas pareigas. Minėtos nuostatos sudaro galimybes nušalintam pareigūnui dirbti ir gauti darbo užmokestį, ir kartu išvengti nepagrįsto apmokėjimo už nušalinimo laikotarpį, kurio metu nušalintas pareigūnas savo funkcijų nevykdo. Jeigu nušalinimo metu pareigūnui būtų mokamas darbo užmokestis, būtų neaiškus jam išmokėto darbo užmokesčio grąžinimo ar išieškojimo mechanizmas, jeigu vėliau paaiškėtų, kad pareigūnas buvo nušalintas pagrįstai.

Kai pareigūnas nušalinamas teismo sprendimu, atlyginimas jam nemokamas už visą nušalinimo laikotarpį, todėl mokant pareigūnui darbo užmokestį už nušalinimo laikotarpį, kai jis yra

nušalintas įstaigos vadovo sprendimu, būtų pažeistas pareigūnų lygiateisiškumo principas, kai vienu atveju už nušalinimo laikotarpį darbo užmokestis būtų mokamas, o kitu – ne.

Siekiant teisinio aiškumo, Įstatymo projekte nustatomas baigtinis sąrašas atvejų, kai pareigūnas gali būti nušalintas nuo pareigų. Siūloma nustatyti, kad pareigūnas nuo pareigų gali būti nušalintas ne tik tarnybinio patikrinimo metu, kai įtariamas ar kaltinamas nusikalstamų veikų padarymu, bet ir kai pareigūnas atsisako pasitikrinti sveikatą šio statuto nustatyta tvarka, – tol, kol pasitiks sveikatą, taip pat kai pareigūnas dvejus metus iš eilės neatitinka fizinio pasirengimo reikalavimų ir (arba) be pateisinamos priežasties nedalyvauja atitikties fizinio pasirengimo reikalavimams tikrinime, – tol, kol jis atitiks nustatytus fizinio pasirengimo reikalavimus. Siūlomu reguliavimu siekiama užtikrinti, kad pareigūnai atitiktų jiems taikomus specialius reikalavimus sveikatai ir fiziniam pasirengimui, apsaugoti pareigūnų sveikatą.

20. Siekiant spręsti praktinio pobūdžio problemas, susijusias su pareigūno, kuris tarnyboje yra neblaivus ar apsvaigęs nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų, nušalinimu nuo pareigų ne darbo dienomis (pvz. šventinę dieną ar savaitgalį) arba ne darbo valandomis (po 17 val.), kai nėra asmens, skiriančio jį į pareigas, kuris priimtų (pasirašytų) įsakymą dėl jo nušalinimo, Įstatymo projekte siūloma nustatyti, kad tokiu atveju pareigūną nuo pareigų nušalina pareigūną į pareigas skiriantis asmuo arba jo įgaliotas asmuo; pastaruoju atveju įsakymas dėl pareigūno nušalinimo priimamas artimiausią statutinės įstaigos darbo dieną. Taip pat siūloma nustatyti, kad dėl pirmiau nurodytų priežasčių nušalintas nuo pareigų pareigūnas iš karto po nušalinimo nuo pareigų grąžina pareigūno pažymėjimą, specialų ženklą, tarnybinį šaunamąjį ginklą, specialiąsias priemones ir sprogmenis pareigūno tiesioginiam vadovui arba neblaivumą (girtumą) ar apsvaigimą patikrinti įgaliotam asmeniui.

21. Įstatymo projekte siūloma nustatyti, kad pareigūnų darbo laikas, įskaitant viršvalandžius, negali būti ilgesnis kaip 72 valandos per kiekvieną 7 dienų laikotarpį (vietoj šiuo metu nustatytų 70 valandų). Tais atvejais, kai pareigūnui per 7 dienų laikotarpį prireikia dirbti tris pamainas po 24 valandas, jam susidaro 72 darbo valandos, todėl siūlomas reguliavimas padėtų užtikrinti sklandų pamainų grafiko sudarymą. Be to, toks reguliavimas ir toliau leistų užtikrinti pareigūnams nustatytą nepertraukiamojo poilsio tarp darbo dienų (pamainų) trukmę ir savaitės nepertraukiamo poilsio trukmę. Taip pat siūloma nustatyti, kad nepaprastosios padėties, karo padėties, ekstremaliųjų situacijų ir kitais įstatymuose nustatytais atvejais gali būti nukrypta nuo pirmiau nurodytų darbo laiko trukmės apribojimų, taip pat nuo kitų nustatytų maksimalios darbo trukmės apribojimų (24 valandų maksimalios darbo dienos (pamainos) trukmės ir vidutiniškai 48 valandų darbo laiko per 3 mėnesius). Šios nuostatos ypač svarbios paskelbus šalyje nepaprastąją padėtį, nes suvaldant neteisėtų migrantų krizę statutinėse įstaigose vykdant funkcijas nebuvo galimybių laikytis visų nustatytų maksimalių darbo laiko ribojimų.

22. Vadovaujantis Darbo kodekso 113 straipsniu, suminė darbo laiko apskaita siejama su darbo laiko norma per apskaitinį laikotarpį. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projekte siūloma nustatyti, kad suminis darbo laikas siejamas ne tik su pamainos, bet ir su darbo dienos (pamainos) trukme. Toks patikslinimas užtikrins aiškų suminės darbo laiko apskaitos taikymą pareigūnams, kurie nedirba pamainomis. Taip pat siūloma nustatyti, kad šakos kolektyvinėje sutartyje gali būti sutarta dėl pareigūnų, kuriems taikoma suminė darbo laiko apskaita, darbo dienos (pamainos) trukmės ir suminės darbo laiko apskaitos laikotarpio trukmės, laikantis Statute nustatytų reikalavimų.

23. Siekiant spręsti praktinio pobūdžio problemas, susijusias su kasmetinių atostogų darbo dienomis suteikimu pamainomis dirbantiems pareigūnams ir užtikrinti jiems teisę į tokio paties ilgio atostogas, kaip ir kitiems pareigūnams, Įstatymo projekte siūloma nustatyti, kad šiems pareigūnams viena iš kasmetinių atostogų dalių negali būti trumpesnė kaip 2 savaitės. Taip pat, atsižvelgus į

praktikoje kylančius neaiškumus, siūloma nustatyti, kad kasmetinių atostogų suteikimo tvarką pamainomis dirbantiems pareigūnams nustato vidaus reikalų ministras, suderinęs su finansų ir teisingumo ministrais.

24. Atsižvelgus į 2024 m. sausio 1 d. įsigaliosiančiame Lietuvos Respublikos asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatyme vartojamas sąvokas ir siekiant su jomis suderinti Statute vartojamas sąvokas, Įstatymo projekte sąvoka „neįgalus vaikas (įvaikis)“ keičiama į „vaikas (įvaikis“ su negalia“, o „darbingumo lygis“ – į „dalyvumo lygis“.

25. Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad iš valstybės biudžeto Vidaus reikalų, Finansų ir Teisingumo ministerijoms ar centrinėms statutinėms įstaigoms skirtų lėšų apmokama pareigūnų medicininė reabilitacija, sveikatos grąžinamasis ir antirecidyvinius gydymas, prevencinė medicininė ir psichologinė reabilitacija ne tik įstaigose, kurių savininko teisės ir pareigas įgyvendina Vidaus reikalų ministerija, bet ir kitose asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigose.

Šie pakeitimai susiję su tuo, kad šiuo metu nepakanka Vidaus reikalų ministerijai skiriamų valstybės biudžeto lėšų visam pareigūnų medicininės reabilitacijos poreikiui patenkinti. Atsižvelgdami į tai, manome, kad tokiais atvejais, kai nepakanka Vidaus reikalų ministerijai skiriamų valstybės biudžeto lėšų, savo pareigūnų reabilitacijos paslaugoms apmokėti lėšas galėtų skirti atitinkamos ministerijos ar statutinės įstaigos. Be to, atsižvelgus į tai, kad tam tikrais atvejais ne visas reikalingas reabilitacijos paslaugas galės suteikti Vidaus reikalų ministerijos reabilitacijos įstaigos (ne pagal visus ligų profilius arba ne visą kiekį), numatoma, kad pareigūnų medicininės reabilitacijos paslaugoms teikti galės būti pasitelktos ir kitos sveikatos priežiūros įstaigos.

Šis naujas reguliavimas užtikrins didesnę pareigūnams reikalingų reabilitacijos paslaugų prieinamumą ir pareigūnų reabilitacijos finansavimo tvarumą, nes lėšos bus skiriamos ne tik iš Vidaus reikalų ministerijai, bet taip pat ir iš Teisingumo bei Finansų ministerijoms skirtų lėšų. Be to, nesant pakankamų pajėgumų suteikti visas reikalingas reabilitacijos paslaugas Vidaus reikalų ministerijos reabilitacijos įstaigose, bus sudaroma galimybė pareigūnams pasinaudoti reabilitacijos paslaugomis ir kitose sveikatos priežiūros įstaigose.

Įstatymo projektu nustatoma papildoma garantija kursantams – tomis pačiomis sąlygomis apmokėti kursantų medicininę ir psichologinę reabilitaciją, sveikatos grąžinamąjį gydymą po sužalojimo jų pasitelkimo statutinių įstaigų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose nustatytoms funkcijoms atlikti metu, kai šis gydymas neapmokamas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto.

26. Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad profesinių sąjungų nariai, atleisti iš vidaus tarnybos jų pačių prašymu dėl išrinkimo į renkamąsias pareigas ne tik profesinių sąjungų organizacijoje, bet ir profesinėje sąjungoje, pasibaigus įgaliojimams einant renkamąsias pareigas, jų prašymu galės būti grąžinami į iki išrinkimo eitas pareigas, o kai jų nėra, – į kitas lygiavertes pareigas, o kai ir šių nėra – jų sutikimu į žemesnes pareigas. Taip bus užtikrinamas profesinių sąjungų ir profesinių sąjungų organizacijų renkamąsias pareigas einančių pareigūnų teisės sugrįžti į tarnybą pasibaigus įgaliojimams.

27. Įstatymo projekte sureguliuoti atvejai, kai pareigūnas, kuriam buvo suteiktas tarnybinis butas (tarnybinė gyvenamoji patalpa), perėjo tarnauti į kito ministro valdymo srities statutinę įstaigą, – nustatyta, kad jis turi išsikelti iš tarnybinio buto (tarnybinės gyvenamosios patalpos) per 30 kalendorinių dienų. Priėmus Įstatymo projektą, šiai nuostatai įsigaliojti nustatomas pereinamasis laikotarpis, t. y. pareigūnai, kurie perėjo tarnauti į kito ministro valdymo srities statutinę įstaigą iki šios įstatymo nuostatos įsigaliojimo ir šios įstatymo nuostatos įsigaliojimo metu gyvens tarnybiniuose butuose, privalės išsikelti iš tarnybinių butų ne vėliau kaip 2024 m. liepos 1 d.

28. Siekiant sureguliuoti praktikoje iškylančius klausimus skiriant ir mokant butpinigius, Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad butpinigių skyrimo ir mokėjimo sąlygas ir tvarką, taip pat butpinigių mokėjimo kontrolės tvarką nustato Vyriausybė arba jos įgaliota institucija. Tai padės užtikrinti butpinigių skyrimo ir mokėjimo skaidrumą, procedūros aiškumą, vienodą taikymo praktiką visose statutinėse įstaigose ir tinkamą valstybės biudžeto lėšų panaudojimą, taip pat užkirsti kelią pareigūnų piktnaudžiavimui. Atsižvelgus į šios problemos aktualumą, Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad šie pakeitimai įsigaliotų 2023 m. rugsėjo 1 d.

Taip pat Įstatymo projektu siūloma sureguliuoti atvejus, kai šeimoje yra du pareigūnai (sutuoktiniai) arba kartu gyvena du pareigūnai sugyventiniai (partneriai), turintys teisę gauti butpinigius ir tarnaujantys toje pačioje tarnybos vietovėje, – siūloma jiems kompensuoti vienos gyvenamosios patalpos išlaikymo išlaidas neviršijant Vyriausybės nustatyto butpinigių dydžio.

29. Įstatymo projektu siūloma nustatyti galimybę vidaus tarnybos trukmę pratęsti ne tik pirminės grandies, bet ir vidurinės grandies pareigūnams. Toks reguliavimas atitiktų tiek statutinių įstaigų, tiek ir pačių pareigūnų poreikius, nes šiuo metu aukštos kvalifikacijos vidurinės grandies pareigūnai, sukakę 60 metų, nepaisant to, kad jų gebėjimai ir sveikata dar leidžia tarnauti, o statutinėse įstaigose trūksta pareigūnų, turi būti atleisti. Taip pat Įstatymo projekte siūloma nustatyti galimybę vidaus tarnybą iš karto pratęsti 5 metams arba tęsti trumpiau keletą kartų, tačiau ne ilgiau nei 5 metams. Toks reguliavimas mažins administracinę naštą statutinėms įstaigoms ir bus gerokai lankstesnis.

30. Atsižvelgus į Darbo kodekso 57 straipsnio 7 dalį ir siekiant užtikrinti pareigūnams lygias teises, Įstatymo projekte siūloma nustatyti, kad įspėjimo apie galimą atleidimą iš vidaus tarnybos terminas trigubinamas pareigūnui, auginančiam vaiką (įvaikį) iki 14 metų (šiuo metu taikoma tik vienam auginančiam vaiką (įvaikį) iki 14 metų).

Atsižvelgus į Darbo kodekso 61 straipsnio 3 dalį ir siekiant užtikrinti pareigūnams lygias teises, Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad negalima atleisti iš vidaus tarnybos motinos arba tėvo, auginančių vaiką (įvaikį) iki 3 metų, jeigu nėra šių pareigūnų kaltės (išskyrus atvejus, kai statutinė įstaiga likviduojama). Iki šiol tokia garantija buvo taikoma tik motinai arba tėvui, vienam auginančiam vaiką (įvaikį) iki 3 metų.

31. Vilniaus apygardos administracinis teismas administracinėje byloje Nr. 12-4141-1047/2020 konstatavo, kad *Statuto 77 straipsnyje nustatyta išmoka, kai ji jau paskirta asmeniui, kuris iki jos visiškai išmokėjimo mirė, yra paveldima, nes tai yra asmens turtinė teisė, kuri nėra neatskiriama susijusi su asmeniu. (...) teismas vadovaujasi teismų praktika, pagal kurią vis plačiau ginamos įpėdinių teisės ir galimybės paveldėti net ir su asmeniniu susijusias prievoles. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas 2018 m. lapkričio 6 d. sprendimu sujungtose bylose Bauer ir Brobonn (C-569/16 ir C-570/16) nusprendė, kad mirusių darbuotojų paveldėtojai (sutuoktiniai) turi teisę į kompensaciją už kasmetines mokamas atostogas, kurių šie asmenys nepanaudojo iki savo mirties dienos. Taigi esant paveldimai kompensacijai už nepanaudotas atostogas, Statuto 77 straipsnyje nustatyta išmoka, jeigu teisę į ją miręs asmuo jau buvo įgijęs iki savo mirties, irgi gali būti paveldima.* Atsižvelgiant į paminėtą teismų praktiką, Įstatymo projekte siūloma nustatyti, kad atleistam pareigūnui mirus, jam priklausančio dydžio neišmokėta išeitinė išmoka arba jam priklausančio dydžio neišmokėtos išeitinės išmokos dalis, pervedama į mirusio pareigūno sąskaitą, į kurią buvo mokama išeitinė išmoka.

32. Siekiant lankstumo, Įstatymo projektu siūloma nustatyti atsiskaitymo su pareigūnu jo atleidimo iš vidaus tarnybos atveju alternatyvą – atsiskaityti per šalių susitarime numatytą laikotarpį, kuris negali būti ilgesnis kaip 20 darbo dienų. Tokiu būdu bus sudaryta galimybė šalims susitarti dėl kitokio atsiskaitymo termino, o nesusitarus, turės būti atsiskaityta atleidimo dieną. Be

to, tokia galimybė itin aktuali pareigūno skubaus atleidimo atveju, nes dėl nustatytų procedūrų per trumpą laiką užsakyti lėšų iš valstybės išdo neįmanoma, todėl susitarimas per šalių susitarime numatytą laikotarpį užtikrintų abiejų šalių interesus – ir statutinės įstaigos, ir atleidžiamo pareigūno.

33. Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad buvusių pareigūnų, atleistų iš vidaus tarnybos, kai sukanka Statute nustatytas amžius, kai negali tarnauti dėl sveikatos būklės ar pareigūno prašymu dėl išėjimo į pareigūnų ir karių valstybinę pensiją, taip pat buvusių pareigūnų, įtrauktų į Statute nustatytą rezervą, laipsniai yra garbės atsargos laipsniai. Ši nuostata dėl garbės atsargos laipsnių yra aktuali buvusiems pareigūnams, kurie dažnai nepraranda ryšio su buvusiomis tarnybomis, dalyvaudami šventėse dėvi paliktas dėvėti tarnybinės uniformas su atleidimo iš vidaus tarnybos metu turėto laipsnio skiriamaisiais ženklais.

34. Valdant pastarojo meto krizes vidaus statutinės įstaigos susiduria su žmogiškųjų išteklių trūkumo problema, kuomet atliekant funkcijas trūksta pareigūnų, taip pat personalo, gebančio padėti pareigūnams atlikti funkcijas suvaldant ekstremalias situacijas. Atsižvelgus į tai ir siekiant sudaryti galimybes statutinėms įstaigoms pasitelkti buvusius pareigūnus, kurių žinios ir kompetencijos prisidėtų prie statutinėms įstaigoms keliamų uždavinių krizės valdymo metu įgyvendinimo, Įstatymo projektu įtvirtinamas centrinės statutinės įstaigos personalo rezervas (toliau – rezervas).

Rezervo tikslas – valdant krizes, ekstremalias situacijas operatyviai pasitelkti buvusius pareigūnus statutinių įstaigų uždaviniams ir funkcijoms įgyvendinti.

Rezervas bus sudaromas centrinėse statutinėse įstaigose (kiekvienoje atskirai).

Į rezervą pareigūnų prašymu (savanoriškai) bus įtraukiami buvę pareigūnai iki 65 m. amžiaus, lojalūs Lietuvos valstybei ir atitinkantys sveikatos būklės, fizinio pasirengimo ir nepriekaištingos reputacijos reikalavimus.

Rezerve esantys buvę pareigūnai bus pagal poreikį įtraukiami į statutinės įstaigos organizuojamus mokymus ir pratybas.

Prireikus rezerve esantys buvę pareigūnai bus pasitelkiami juos grąžinant į vidaus tarnybą ir paskiriant į pareigūno pareigas (netaikant atrankos) ir suteikiant pareigūno statusą.

Siūloma nustatyti šias socialines garantijas į rezervą įtrauktiems buvusiems pareigūnams:

1) į rezervą įtraukti buvę pareigūnai aprūpinami apranga, mokymų ar pratybų laikotarpiu maistu pagal Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytas fiziologines mitybos normas arba jiems mokama Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyto dydžio maitinimosi išlaidų pinigine kompensacija. Į rezervą įtrauktų buvusių pareigūnų aprūpinimo maistu tvarką ir maitinimosi išlaidų piniginės kompensacijos mokėjimo tvarką nustatys centrinių statutinių įstaigų vadovai.

2) apmokamos vykimo į centrinės statutinės įstaigos organizuojamus mokymus, pratybas ir iš jų išlaidos centrinės statutinės įstaigos vadovo nustatytais sąlygomis ir tvarka;

3) į rezervą įtraukti buvę pareigūnai turi teisę į pareigūnams taikomus privalomus periodinius profilaktinius sveikatos patikrinimus.

Pasibaigus Statute nurodytoms aplinkybėms pareigūnai iš tarnybos būtų atleidžiami.

Panašus pareigūnų rezervo teisinis reguliavimas jau yra įtvirtintas Vadovybės apsaugos įstatyme.

35. Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad pareigūnai, kurie vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymo Nr. XII-1855 3 straipsnio 20 dalimi, taip pat pareigūnai, kurie vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymo Nr. XIII-1381 2 straipsnio 22 dalimi per nustatytą terminą nepateikė prašymo jiems taikyti kitokią vidaus tarnybos trukmę, turi teisę tokius prašymus pateikti ne vėliau kaip likus 6 mėnesiams iki jiems taikytinos vidaus tarnybos trukmės pabaigos. Toks reguliavimas sudarys teisinės prielaidas

pareigūnams, kurių nuomonė dėl tarnybos trukmės per keletą metų pasikeitė, ir toliau tarnauti. Tai atitiktų ir statutinių įstaigų interesus, nes šiuo metu susiduriama su dideliu pareigūnų trūkumu, todėl galimybė patyrusiems ir aukštos kvalifikacijos pareigūnams tarnauti ilgiau yra labai svarbi.

36. Su Įstatymo projekto nuostatomis suderinamos Lietuvos Respublikos muitinės įstatymo nuostatos, – siūloma papildyti muitinės funkcijas nauja funkcija – pretendentų į muitinės pareigūnų profesinio mokymo įstaigą atranka ir jų profesinio mokymo organizavimas.

37. Su Įstatymo projekto nuostatomis suderinamos Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymo nuostatos, kurios šiuo metu reglamentuoja tik bausmių vykdymo sistemos ir vidaus reikalų profesinio mokymo teikėjų vykdomo profesinio mokymo reguliavimo ypatumus, – papildomai įrašomas muitinės pareigūnų profesinio mokymo teikėjas.

Atsižvelgus į 2022 m. gruodžio 22 d. priimtą Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymo Nr. VIII-450 2, 6, 7, 13, 14, 17, 18, 20, 23, 26, 28, 29, 32, 33, 35, 36, 38, 39 straipsnių pakeitimo ir 11 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymą Nr. XIV-1732, kurio dalis straipsnių įsigalioja 2024 m. sausio 1 d. ir 2023 m. rugsėjo 1 d., ir siekiant pakeisti kai kuriuos šiuo įstatymu keičiamus dar neįsigaliojusių Profesinio mokymo įstatymo straipsnius, parengtas ir kartu teikiamas šio įstatymo pakeitimo įstatymo projektas.

38. Su Įstatymo projekto nuostatomis suderinamos Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo nuostatos, kurios šiuo metu reglamentuoja, kad tik asmenys, kurie mokosi bausmių vykdymo sistemos profesinio mokymo įstaigoje arba vidaus reikalų profesinio mokymo įstaigoje ir yra pasirašę stojimo į vidaus tarnybą sutartį (kursantai), jų mokymosi ir pratybų laikotarpiu valstybės lėšomis draudžiami nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialiniu draudimu, socialinio draudimo įmokas skaičiuojant nuo Vyriausybės patvirtintos minimaliosios mėnesinės algos, – papildomai įrašomi ir asmenys, kurie mokosi muitinės pareigūnų profesinio mokymo įstaigoje ir yra pasirašę stojimo į vidaus tarnybą sutartį (kursantai).

39. Siekiant užtikrinti socialinę garantiją pareigūnams, kurie, esant tarnybiniam būtinumui, buvo perkelti į karjeros valstybės tarnautojo pareigas karo padėties, nepaprastosios padėties ar ekstremaliųjų situacijų atveju, kad jų perkėlimo į karjeros valstybės tarnautojo pareigas laikas būtų įskaitomas į tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti, atitinkamai siūloma papildyti Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymą.

40. Lietuvos Respublikos vadovybės apsaugos įstatymo Nr. IX-1183 papildymo 52¹ straipsniu įstatymo projektu siekiama nustatyti, kad ne tik iš valstybės biudžeto Vidaus reikalų ministerijai, bet ir Vadovybės apsaugos tarnybai skirtų lėšų apmokama Vadovybės apsaugos tarnybos pareigūnų medicininė reabilitacija, sveikatos grąžinamasis ir antirecidyvinius gydymas, prevencinė medicininė ir psichologinė reabilitacija ne tik įstaigose, kurių savininko teisės ir pareigas įgyvendina Vidaus reikalų ministerija, bet ir kitose asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigose.

Šis naujas reguliavimas užtikrins didesnę Vadovybės apsaugos tarnybos pareigūnų reabilitacijos finansavimo tvarumą, nes lėšos bus skiriamos ne tik iš Vidaus reikalų ministerijai, bet taip pat ir iš Vadovybės apsaugos tarnybai skirtų lėšų. Be to, nesant pakankamų pajėgumų suteikti visas reikalingas reabilitacijos paslaugas Vidaus reikalų ministerijos reabilitacijos įstaigose, sudaroma galimybė pasinaudoti reabilitacijos paslaugomis ir kitose sveikatos priežiūros įstaigose.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Laukiami teigiami priimtų įstatymų rezultatai aptarti 4 punkte.

Priėmus įstatymus neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo nuostatomis, atliktas antikorupcinis Įstatymo projekto vertinimas.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Įstatymai nesusiję su įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai strateginio lygmens planavimo dokumentams neprieštarauja.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Priimti, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios kitų įstatymų nereikės.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos ir Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Įstatymų projektuose neapibrėžiamos naujos ir nekeičiamos esamos sąvokos ir terminai.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

Įstatymų projektai neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos teisei.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti.

Priėmus įstatymus reikės pakeisti teisės aktus.

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybė turės pakeisti:

1.1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. gruodžio 12 d. nutarimą Nr. 1300 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto įgyvendinimo“;

1.2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 14 d. nutarimą Nr. 647 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto sudarymo ir vykdymo taisyklių patvirtinimo“;

1.3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 1 d. nutarimą Nr. 149 „Dėl Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo įgyvendinimo“.

2. Vidaus reikalų ministras turės pakeisti:

2.1. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2019 m. sausio 15 d. įsakymą Nr. 1V-55 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto įgyvendinimo“;

2.2. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2019 m. liepos 22 d. įsakymą Nr. 1V-645 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto įgyvendinimo Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro valdymo srities statutinėse įstaigose“;

2.3. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2015 m. rugsėjo 30 d. įsakymą Nr. 1V-762 „Dėl Vidaus tarnybos sistemos pareigūnų medicininės reabilitacijos, prevencinės medicininės ir psichologinės reabilitacijos, sveikatos grąžinamojo ir antirecidyvinio gydymo, kai tai iš dalies apmokama arba neapmokama iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, tvarkos aprašo patvirtinimo“;

2.4. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2005 m. spalio 10 d. įsakymą Nr. 1V-325 „Dėl fiziologinių mitybos normų, pagal kurias maistu aprūpinami vidaus tarnybos sistemos pareigūnai specialių tarnybinių užduočių, susijusių su apribojimu palikti užduoties vietą, vykdymo laikotarpiu, taip pat vykdantys tarnybą lauko sąlygomis, patvirtinimo“.

3. Vidaus reikalų ministras, suderinęs su teisingumo ir finansų ministrais, turės patvirtinti pareigūnų vykdymo ne tarnybos tikslais į ne Europos Sąjungos ar ne į Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijos valstybes ar teritorijas tvarką ir šių valstybių ar teritorijų, į kurias pareigūnai negali vykti, sąrašą; kasmetinių atostogų suteikimo tvarką pareigūnams, kuriems taikoma suminė darbo laiko apskaita; pareigūnų rikiuotės ir ceremonijų tvarką; užsienio valstybių apdovanojimų, pasižymėjimo ir mokslo įstaigų baigimo ženklų nešiojimo tvarką; grąžinimo į vidaus tarnybą tvarką.

4. Teisingumo ministras turės pakeisti Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2019 m. sausio 3 d. įsakymą Nr. 1R-6 „Dėl Pataisos pareigūnų pareigybių poreikio nustatymo metodikos ir Pataisos pareigūnų rengimo ir tarnybos organizavimo taisyklių patvirtinimo“.

5. Finansų ministras turės patvirtinti asmenų priėmimo į muitinės pareigūnų profesinio mokymo įstaigą tvarką, muitinės pareigūnų profesinio mokymo užduotis ir reikalavimus, priėmimo į muitinės pareigūnų profesinio mokymo įstaigos vykdomas programas planą.

6. Finansų ministras turės pakeisti:

6.1. Lietuvos Respublikos finansų ministro 2019 m. vasario 25 d. įsakymą Nr. 1K-56 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto įgyvendinimo finansų ministro valdymo srityje“;

6.2. Lietuvos Respublikos finansų ministro 2019 m. balandžio 10 d. įsakymą Nr. 1K-117 „Dėl asmenų, siekiančių eiti pareigas Lietuvos Respublikos muitinėje, tikrinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

7. Muitinės departamento generalinis direktorius turės pakeisti Muitinės mokymo centro nuostatus, kuriuose būtų nustatomi kursantų statusas, mokymosi sąlygos ir tvarka, patvirtinti kursantų pasitelkimo muitinės veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose nustatytoms funkcijoms atlikti tvarką ir kursantų aprūpinimo kursantų uniforma normas.

8. Centrinų statutinių įstaigų vadovai turės patvirtinti: pareigūnų tarnybinės etikos principų įgyvendinimo ir šių principų įgyvendinimo kontrolės tvarką; kursantų aprūpinimo maistu tvarką ir maitinimosi išlaidų piniginių kompensacijos mokėjimo tvarką; vienkartinį skatinamųjų išmokų dydžius, skyrimo sąlygas ir tvarką; centrinės statutinės įstaigos personalo rezervo sudarymo tvarką, į centrinės statutinės įstaigos personalo rezervą įtrauktų buvusių pareigūnų aprūpinimo maistu tvarką ir maitinimosi išlaidų piniginių kompensacijos mokėjimo tvarką.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti.

Įstatymams įgyvendinti reikės papildomų valstybės biudžeto lėšų.

13.1. Muitinės departamento papildomų lėšų poreikis:

Vieno muitinės pareigūno profesinis rengimas kainuotų 2250 eurų per metus (kursanto stipendija, uniforma, apgyvendinimo išlaidos).

Papildomų lėšų poreikis 2024 metais – 431 tūkst. eurų. Iš jų: pasirengimas profesiniam mokymui: auditorijų išplėtimas, sutvarkymas – II ir III aukštai – 75 tūkst. eurų ir 68 tūkst. eurų, viso 143 tūkst. eurų; V aukšto bendrabučių kambarių įrengimas – 287,6 tūkst. eurų su PVM.

Papildomų lėšų poreikis 2025 metais pareigūnų rengimo maitinės statutinėje profesinėje mokymo įstaigoje poreikis yra 60 profesinio mokymo programos kursantų – 194,3 tūkst. eurų.

Papildomų lėšų poreikis 2026 metais 60 kursantų rengimui – 437,2 tūkst. eurų.

Vieno kursanto rengimas 9 mėn. – 7.286,4 eurai (stipendija, uniforma, ūkio išlaidos ir bendrabutis, lektorių darbo užmokestis).

Biudžeto lėšų poreikis kursantų socialinio draudimo įmokoms sumokėti: 2025 m. – 282,24 eurai; 2026 m. – 635,04 eurai.

Nr.	Poreikis	Metai, tūkst. eurų			Pagrindimas
		2024 m.	2025 m.	2026 m.	
1	Lėšų poreikis, susijęs su pareigūnų rengimu	431	195	438	2024 m. pasirengimas profesiniam mokymui: Auditorijų išplėtimas, sutvarkymas – II ir III aukštai – 75 tūkst. ir 68 tūkst., iš viso 143 tūkst. eurų; V aukšto bendrabučių kambarių įrengimas – 287,6 tūkst. eurų su PVM. 2025 m. 60 kursantų rengimas – 194.304 eurai; 2026 m. 60 kursantų rengimas – 437.184 eurai. Vieno kursanto rengimas 9 mėn. – 7.286,4 eurai (stipendija, uniforma, ūkio išlaidos ir bendrabutis, lektorių darbo užmokestis). Biudžeto lėšų poreikis kursantų socialinio draudimo įmokoms sumokėti: 2025 m. – 282,24 eurai; 2026 m. – 635,04 eurai.
2	Kursantų draudimo įmokos		7,2	7,2	
3	Personalo rezervo išlaikymui		110,1	110,1	50 buvusių pareigūnų x 2.202,74 eurų
4	Personalo rezervo medicininės ir psichologinės reabilitacijos paslaugoms		15,8	15,8	
	Iš viso:	431	328	571	

13.2. Lietuvos kalėjimų tarnybai ir Lietuvos probacijos tarnybai papildomai reikės **1.193,9 tūkst. eurų**, iš jų 975,7 tūkst. eurų – personalo rezervo institutui įgyvendinti (numatoma iki **100** rezervo narių), 203,5 tūkst. eurų – medicininės ir psichologinės reabilitacijos paslaugoms apmokėti (250 pareigūnų), 14,7 tūkst. eurų – kursantų maitinimui (20 kursantų).

13.3. Papildomų lėšų poreikis vidaus reikalų ministro valdymo srities statutinėms įstaigoms.

13.3.1. Papildomų lėšų poreikis tikslinėms skatinamosioms stipendijoms būsimiems pareigūnams – iki 50 studentų (30 – MRU Teisės ir policijos veiklos studijų programos, 10 – MRU Teisės ir valstybės sienos apsaugos studijų programos ir 10 – VGTU Gaisrinės saugos studijų programos studentams). Stipendijos dydis – 200 eurų. Apskaičiuotas maksimalus lėšų poreikis, jei pavyktų pritraukti nustatytą studentų skaičių.

Papildomas lėšų poreikis sudaro:

2024 m. – 40 tūkst. eurų (I kursas – 4 mėn.).

2025 m. – 120 tūkst. eurų (I ir II kursai).

2026 m. – 120 tūkst. eurų (I, II ir III kursai).

Tikslinės stipendijos ir parama kursantams bus mokami tik esant tam skirtų lėšų. Jau šiuo metu kai kurios savivaldybės, kuriose trūksta policijos pareigūnų, siūlo skirti lėšų būsimiems pareigūnams pritraukti, todėl statutinėms įstaigoms skirti savo papildomų lėšų šiam tikslui nereikės.

13.3.2. Papildomų lėšų preliminarus poreikis pareigūnų rezervui:

Centrinė statutinė įstaiga	Lėšų poreikio aprašymas	Metai, tūkst. eurų		
		2024 m.	2025 m.	2026 m.
Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos	Rezervo narių skaičius iki 30 . Važiavimo išlaidos – 3.780 eurų, išlaidos maistui – 13.500 eurų, apgyvendinimas – 27.000 eurų, uniforma – 18.900 eurų, spec. apranga – 50.250 eurų. (114 tūkst. eurų)	38	38	38
Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos.	Rezervo narių skaičius iki 200 . Rezervo administravimas – 24.860 eurų, važiavimo išlaidos – 25.200 eurų, išlaidos maistui – 90.000 eurų, apgyvendinimas – 276.000 eurų, apranga – 500.000 eurų. (916 tūkst. eur)	400	300	216
Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos	Rezervo narių skaičius iki 100 . Rezervo administravimas – 27.700 eurų, važiavimo išlaidos – 12.600 eurų, išlaidos maistui – 45.000 eurų, apgyvendinimas – 90.000 eurų, apranga – 150.000 eurų. (326 tūkst. eurų)	177	100	49
Viešojo saugumo tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos	Rezervo narių skaičius iki 80 . Važiavimo išlaidos – 10.000 eurų, išlaidos maistui – 36.000 eurų, apgyvendinimas – 72.000 eurų, apranga – 120.000 eurų. (239 tūkst. eurų)	119	60	60
Iš viso:	Iki 410 rezervo narių.	734	498	363

13.3.3. Bendras papildomų lėšų poreikis vidaus reikalų ministro valdymo srities statutinėms įstaigoms 2024–2026 m. sudaro 1417 tūkst. eurų:

Lėšų poreikio aprašymas	Metai, tūkst. eurų		
	2024 m.	2025 m.	2026 m.
Tikslinėms skatinamosioms stipendijoms	40	120	120
Pareigūnų rezervui	734	498	363
Iš viso	774	618	483

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Įstatymų projektų rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Įstatymų projektų reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną „Eurovoc“: „valstybės tarnyba“, „valstybės tarnautojas“, „vidaus tarnyba“, „pareigūnas“, „statutinė profesinio mokymo įstaiga“, „statutinė įstaiga“, „profesinis mokymas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.
